شیعر و مەجهول.. تەیب جەبار

شیعر کەشفی مەجهولە ، ئەم رستەیە الی کورد و عەرەب زۆر دەوترێت و دەنوسرێت . ئەم رستەیە لە
سێ وشەی عەرەبی پێکهاتووە ، بەڵام بە داشتنێکی کوردی . وشەی شیعر ، لە زمانی کوردییدا دوو وشەی
بەرامبەر هەیە ، ئەوانیش " هونراوە و هەڵبەست "ن. ئێستا هونراوە زیاتر و هەڵبەست کەمرت بەکاردەهێنرێت
.ئێمە لەگەڵ ئەوەداین هەر وشەی شیعر بەکاربهێنرێت، چونکە هەموو خەڵکی کورد لەگەڵ ئەو وشەیەدا راهاتووە
و تێدەگا. هەروەها میللەتانی دەوروبەریش هەمان وشە بەکاردەهێنن...

بۆ درێژەی باباتەکە کلیکی ئێرە بکەن...

هونەرمەندێکی جوو، هەنگدانەوەی لە سێ ماڵانی کوردیدا.. یاسین برایم

لە دەسپێکی ئەم نووسینە، یەکسەر دەچینە هەڵدانەوەی ژیانی ئەم هونەرمەندە جووە. بە پێناسەیەکی کورت، قفلی بابەتەکە دەکەینەوە، دەڵێین، ئەم هونەرمەندە، هەڵحشیرینە، دەنگ ئەفسوناوییە، پاشای سەردەمی خۆی بووە لە گۆرانی و سەما و ئاهەنگە گەورەکان و یانەی شەوان. هەوادارانی خۆی دنیا جێش و خرۆش. سەلیمەی جوو، ئەستێرەیەکی دیاری ئاواز و گۆرانی.
سەلیمە مورادە: لە ساڵی 1905 لە بەغدا لەدایکبووە، ئەستێرەی ئەم هونەرمەندە لە ساڵی 1922 تا ڕۆژی مردنی دەگەشایەوە، لە ساڵی 1953 دەبێتە هاوسەری هونەرمەندی گەورەی عێراقی (نازم غەزالی*)، لە

ساڵی 1974 کۆچی دوایکردووە. لە لایەن نووری سەعید، نازناوی پاشای پێبەخشراوە، بە سەلیمە پاشا ناسراوە. چەندین ئاهەنگ و فێستیقاڵ و شەوە ئاهەنگی لە ناوەخۆ و دەرەوە ئەنجامداوە. (1)
سەلیمە، سەماکەر و گۆرانیبێژی ناسراوی عێراق، خاوەن دەنگێکی خۆش و ڕووخسار ناسك و جوان و ڕوحسووکبووە، لە بنەماڵەیەکی جوولەکەی بەغدا بووە. ماموستای باڵیە و وەرزش و گۆرانی کەشافەی قوتابخانەکان بووە. لە خێزانێکی زەنگین و دەستڕۆیشتوو و خانەدان بووە(2). ئەمەش وای لە سەلیمە کردووە، هەر لە تەمەنی زوو تێکەڵ بە بنەماڵەی دەوڵەمەند و دەسەڵاتدار و هونەردۆستان و موزیکژەنان بێت. لە کۆڵ و بەزم و دیوەخان و ئاهەنگی شەوان، گۆرانی بڵێت و بەدەنگە خۆشەکەی ناوبانگی پەیدابکات. تا ئێستاش، گۆرانییەکان و ئاوازەکانی نەمری و هونەرێکی جوان و ڕەسەن و بەها و سەدای خۆی هەیە. ئەم هونەرمەندە جوولەکەیە، ئەستێرەیەکی گەشی گۆرانی بووە لە سەردەمی خۆیدا، ئەمەش وایکردووە لای تاکی کوردیش جێگای بایەخ بێت و ڕەنگدانەوەی لە خەیاڵ و بیر و هونەردۆستان هەبێت و یادگارییان لەگەڵ دەنگ و ڕەنگ و ڕووخساری جوانی ئەو هونەرمەندە هەبێت. لە نێو ئەدەبیش، ئەم ڕەنگدانەوەیە بەرچاو دەکەوێت، بۆ ئەم نووسینە، ئاوڕێك لەم بوارە دەدەینەوە، سێ ژنماننووسی دیاری کورد، بە گرنگی و بایەخی زۆرەوە، باسی ئەم هونەرمەندەیان کردووە.

بۆ چەندین جار وەك گۆرانیبێژ و سەماکەر و سۆزانی و خاوەنی گازینۆ و مەلها و ئەستێرەی دیاری گۆرانی و مەقاماتی عێرقی ناوی دەبەن. بۆجگە لەمەش بۆ چەندین جار ناوی هاوسەرکەشی هاتووە، کە ئەویش گۆرانیبێژی دیاری عێراق و جیهانی عەرەبی بووە. دواتر هەردووکیان هاوسەرگیریی دەکەن و پێکەوە چەندین گۆرانی دەڵێن و ئاهەنگی گەورەی جەماوەری لەناوەوە و دەرەوە سازدەکەن؛ ئەویش (نازم غەزالی). جا لەم نووسینە، سەلیمە پاشا، وەك سۆزانیی و سەماکەرێکی نێو دەق و لە دەرەوەی دەقیش، دەبینین وەکوو ئەستێرەیەکی دیاری گۆرانی و مەقاماتی عێراقی و عەرەبی لە سەدەی بیستەمدا، جێگەی بایەخ و ناوبانگییە. تەنانەت وەك جوویەکی عێراقی ئامادە نەبوو، بۆ ئیسرائیل کۆچ بکات و تا لە زێدی خۆی سەری نایەوە. لە ژیانی ئەم سێ ژنمانەش، تیشکی زیاتر دەخەینە سەر و بە چەند وردەکاری و زانیاریەکی تر ئاشنا دەبین.
بە سەرەتای ئەم باسە، ژنمانەکەی فەرهاد پیربا(3) بەسەر بکەینەوە. ئەویش لە سەر زاری یەکێك لە کارەکتەرەکانی ئەو ژنمانەیە. ئەویش شەهابەی هونەرمەندە، باسی ئەوە دەکات، کە چۆن چویتە بەغدا و گۆرانی گوتووە. دواتر عاشقی گۆرانیبێژێکی ناودار

دەبێت، چەند جارێك بەو یادەوە ڕوو لە بەغدا دەكاتەوە.
" ڕوومان كردە (مەلهای جەواهیری) كە ئەوكات خاوەنەكەی (سەلیمە موراد)ی گەرانیبێژ بوو كە پێیان دەگووت (سەلیمە پاشا)." (4)
شەهابە كە عاشقی گەرانیبێژ (ئوم كەلسووم) بووە. كە لەگەڵ چەند گەرانبێژێكی ناوداری عێراق، بەشداریان لە ئاهەنگێكی گەرانبێژی میسر (ئوم كەلسووم)، كردووە و گەرانیان گووتوە. لەوێ عاشقی یەكدەبن و بەیەكەوە چەند پیاسەیەك دەكەن. دوای ئەوەی شەهابە دێتەوە هەولێر. " گازینۆ هیلال، لە بەغدا، كە مەلهایەكی بریقەداربوو، لە یەكێك لە سووچەكانی گۆڕەپانی (مەیدان)؛ ئینگلیزەكان لە ساڵی 1918 دروستیان كردبوو. ئەم مەلهایە، كە من تەنها جارێك لە دووڕەوە بینیبووم، هەوەڵجار ناوی (مایستیك) بوو، پاشان ناویان گۆڕی و كردیانە هیلال. شەهابە دەیگێڕایەوە، دەیگوت: "سەماكەرێكی بەژن زراقی تورك ناوی (لان) بوو لەوێ بەزمی سەمای گەرم دەكرد. ئنجا پاشان ژنێكی سەماكەری دیكە بەناوی (ماریكا دیمیتری) پەیدا بوو كە پێڵانی بوو." شەهابە دەیگوت"سەلیمە مورادی گەرانیبێژ لە 1924_ەوە لەوێ گەرانیی گوتووە و قەوانی هەبووە؛ جگە لەمە سەلیمە موراد هەر ساخبەری گازینۆكەش بوو كە پاشان مێردی بە نازم غەزالی كرد…"(5)
ئیسماعیل حەمەدەمینیش، لە ڕۆمانی (ئەودیوی سنوور. باڵەفڕە بەنێو دارستانەكانی مانگدا.(6) باس لە كارەكتەرێك دەكات بە ناوی ئەدۆنیس. دوای كوژرانی باوكی، لەگەڵ سوهای دایكی دێتە بەغدا. دایكی شەوانە لە یانەیەك سەما دەكات و كۆەكەشی لە لای پیاو و ژنێكی كوردی فەیلی دادەنێت و دوور لە گرتن و كوشتن، ژیان دەگوزەرێنێت، دوای ماوەیەك لە لایەن زۆباوكییەوە، دایكی لە بەرچاوی لە مەلهایەكی شەوانە دەكوژرێت. ئەدۆنیس، لەو مەلهایە لەگەڵ ژنە سۆزانیەكان دەژێت و ئەوانیش چاویان لێدەبێت. ئەو مەلهایە هی سەلیمە مورادە. لەم ڕۆمانە چەندین جار ناوی ئەو گەرانیبێژە وەكوو سۆزانییەكی گەورە و خاوەن مەلهایەكی بەناوبانگ، ناوی دێ. "ئەدۆنیس لە یەكێك لە ماڵەكانی گەڕەكی كوردەكانی بەغدا گەورە دەبێت زۆربەیان فەیلین، ئەدۆنیس دیالەكتیكیی سۆرانی سلیمانی لە نێو دیالەكتیكیی فەیلیدا دەتوێنێتەوە. سوهاش زۆر زوو لە مەلهاكانی (سەلیمە موراد) كار دەدۆزێتەوە… (7)" ئەم كاركردنە زۆر ناخاتنێت و هەر لەو مەلهایەدا بە چەقۆ دەكوژرێت و ئەدۆنیس بێكەس دەبێت. بە ناچاری لەو شوێنە كاردەكات. ئەمجارە، وەك هەرزەكارێك لە نێو گەواد و لەشفرۆش و سەماكەر و سینگ و ماچ و مەمك و لاق و جەستەی ڕووتی ژنان گەورە دەبێت. هەرلەو شوێنەش لای سەلیمە دەژێت و پارەی ئارەق و سەرمۆزەكان و ژنەكان لە مشتەریەكان

وەردەگرێت و خەریکی دەفتەری حیسابات سزانیەکانی (پاپوچی سپیدا)دەبێت. بەڕۆژ دەخونێت و بە شەویش لە مەلهایەکان و ژیانی ئەوان بە سەردەبات. هەروەها دەبێتە هاوڕێی گرانیبڕ نازم غەزالی، هاوسەری (سەلیمە).

"ئەو ئێوارەیە ئەدنیس لە ژوورەکانی پشت تەختەی سەماکردنی مەلهاکەوە لە باوەشی سەلیمە مورادی خانمدا یەکەم موچڕکەی سێکسوالی بەجەستەیدا هات و چێ دەکات. سەلیمە مورادە هەست بە موچڕکەکەی دەکات و زیاتر گەرمایی لەشی خۆی پێدەبەخشێت... (8)"

دواتر ئەدنیس لە لایەن، کەسێکەوە بەناوی (ملازم جوانر). پێیدەڵێت، کە ئیدی تێ چیتر ئەدنیس نێو مەلهاکان نیت، لەمەودوا ئەدنیسی شۆشگێری. بەم شێوەیە لە کاری نێو مەلهایەکە دەچێتە نێو خانەی شۆش و کوشتن و لەناوبردنی ناحەزانی شۆش. تا دواتر لە لایەن ئەویش دەکوژرێت. هەر لە ڕۆمانەکە، ئەدنیش پەیوەندی دەکات بە گرووپی (بازی سوور ل582)، بازی سوور، ئاماژەکە بێ ڕۆکخراوی (هەڤی سوور) کە لە بەغدا لە ساڵی 1976 دامەزرا و بەشی زۆریان کوردی فەیلی بوون. ناوهێنانی ملازم جوانر لە چەند شوێنێك، هەروەها (ملازم جوامێر، ل59) ناوی هاتووە. ، هەنگە ئەو ملازم جوانێیە، هەر ئەو ملازم جوامێر (1947 _ 1978) بێت لە سێدارە دەدرێت!(9)

" ملازم جوانێ و هەموو برادەرانی دیکەی بەغدا ڕۆکخراوێکی بچوکیان دامەزراندبوو. لە لایەن بەعسییەکانەوە دەستگیر دەکران و بەماوەیەکی کورت لە سێدارە دەدران...(10)" لەم ڕۆمانە، کە باس لە مەلهایەکەی سەلیمە دەکرێت، سەلیمە پێش دامەزراندنی ئەم ڕۆکخراوە لە ساڵی 1974 کۆچی دوایی کردووە، هیچ مەلهایەك بە سەرپەرشتی سەلیمەوە لەوکات نەبووە، ئەمە دەگەڕێتەوە پێش دامەزراندنی ڕۆکخراوەکە. هەرلەم ڕۆمانە هاتووە ئەدنیس لە تەمەنی چواردە ساڵی دێتە نێو ئەو ڕۆکخراوە، ئەگەر لە 1976 پەیوەندی کرد بێت، ئەوا دووساڵ زیاتر سەلیمە مراد مردووە. بەڵام ناوهێنانی سەلیمە مورادە پێش دامەزراندنی ئەم ڕۆکخراوە کە ئەدنیس تێیدا کاری کردووە. وەك سەماکەر و خاوەن مەلها، کە سەرپەرشتی چەندین سزانی کردووە و شەوان بە ئاهەنگ و سەما و گرانی و ڕابواردن کاتیان بەسەر بردووە.

لە ڕۆمانی سێیەمدا، شرزاد هەینی، لە یەکێك لە ڕۆمانەکانی شاری هەولێر بە ناوی (هەولێر. قەرەچوغ)، بەم شێوەیە باس لە هونەرمەندێکی شاری هەولێر دەکات، کە ناوی شەهابەیە، ئەو زانیاریە نزیك لە هەمان زانیاریەکانی ڕۆمانی فەرهاد پیربالە.

به ئاشکرا کاریگەری ئەو □□مانە لەسەر ئەوەی شۆرزاد هەبووە، ئەویش هەر لە □□گەی ناوھێنانی شەهابەوە، سەرەداوێکی ئەو هونەرمەندە جووەمان پێدە□□ت. ئەگەر هاتبوایە مەلا فەندی □□گای دابایە شەهابە چووبایە میسر لەگەڵ ئوم کەلسوم. ھەنگە شەهابە ناوی دەرکردبایە و ئەوها بە بێنازی سەری نەدەنایەوە. "ئەو هونەرمەندە ناوی شەهابە بوو، لە کوردستانەوە هاتۆتە میسر لەسەر داوای ئوم کلسوم هاتووە. ئەگەر ئەو ئەستێرەی خۆرهەڵات بوو، ئەوەش شەهابە خۆی ئەستێرەیە! لەبەر ئەوەی دەنگێکی تایبەتی هەبوو، بۆیەش زۆر لە ئاوازدانەر و موزیکسازەکان بایەخی پێدەدەن. ئەگەر سەفەرەکەی دەکرد، شەهاب دەبووە هاوسەری هونەرمەندێکی ناسراوی میسری. دووریش نەبوو، لە قاهیرە، لە دیمانە هونەرییەکانی، باسی " سەلیمە مورادی بۆ "لەیلا مراد " کردبوایە. کە چۆن عاشقی "نازم غەزالی" بووە. نەیویستووە وەك جوولەکەیەك لە بەغدا کۆچ بکات و شوو بە نازم دەکات. گۆرانی _ گلبك صخر جلمود_ ی بۆ دە□□ت. ئەویش عاشقی لەیلاکەی میسر دەبێت. لەسەر دەستی ئەو، بۆ دەنگی ئەو، ژنەکە دەبێتە موسڵمان. لە مانگی تشرینی دووەمی ساڵی 1932 ئوم کلسوم، هاتۆتە بەغدا. چەند ئاهەنگێکی ساز کردووە. سەرەتا لە تیاترخانەی ئەلهلال، کە زووتر ناوی "ماجستیك" بووە، ئینگلیزەکان وەك دیارییەك بۆ بەغدایان ساز کردووە. لەوێ، بۆ سەرخۆشەکان گۆرانی گوتووە…(11)" لەم □□مانە هەر گەورەیی ئەو هونەرمەندە جووەمان بۆ بەدەر دەکەوێت، شانبەشانی ئوم کەلسوم بووە، دواتر عاشقی نازم دەبێت و هەر لەبەر دەنگی ئەویش دەبێتە موسڵمان. سەردەمانیك وەك دوو هاوسەر، دوو ئەستێرەی دیاری گۆرانی بوون و ناو و نابانگیان هەبووە.

لە ئەنجامی خوێندنەوە و وردبوونەوە لە ھەنگدانەوەی سەلیمە مورادلەو سۆ □□مانە، بۆمان دەردەکەوێت. گەورەیی و ناوبانگی ئەومان بەدیدەی فەرهاد پیربا□، هونەرمەند و گۆرانبێژێکی گەورە و کەچی لای ئیسماعیل بە سزانیێکی گەورە و خاوەن مەلهایەکی گەورە باسکراوە. لای شۆرزادیش، ناوبانگی و بویری ئەو ژنەمان بۆ دەردەکەوێت و کە شەوان گۆرانی بۆ خەڵك و کەسە سەرخۆشەکان وتووە، یانەی شەوانەی بە جێش و خرێش خستووە. هەرسێکیان بۆ ئەو □استییە □□یشتوون، کە خاوەنی مەلهایەکی گەورە بوو، دواتر شووی بە نازم غەزالی کردووە. ئەنجامەکەش هەروایە، هەموو ئەو نووسراو و نووسینانە باس لە ناوبانگی ئەو ژنە جووە دەکەن، کە □□لێکی گەورەی گ□□اوە لە سەدەی بیستەم. ئاهەنگ و فێستیقا□ و شەوبۆری لە یانە و دیوەخانەکان و کۆ□ی پیاوانی دەوڵەمەند و دەسهەڵاتدارانی وڵات، نەخاسمە دەنگی و ھەنگی لە تەلەفزیۆن و □ادیۆکان و سازدانی چەندین ئاهەنگی

سەرکەوتوو و پێجەماوەر لە دەرەوەی وڵات لەگەڵ هاوسەرەکەی (نازم غەزالی). هەنگە ناو و ناتارە و بوختانی زۆریشی بۆ هەبستراوەت لە بەر ئەوەی هەم ژنێکی ناسك و جوان و دەنگخۆش بووە و هەمیش جوولەکە.

لەو سەردەمە خەڵك بە چاوێکی تر سەیری جووەکانیان دەکرد. جا ئەدەبیش، جارێکی تر نەمریی و ناو و دەنگ و هەنگی ئەو خاتوونە جووە، لە ڕێی دەنگ و هەنگ و لەش و سەما گەرانی نا، بەکو لە ڕێگای ئەدەبەوە، لە ڕێگەی پەیڤ و هستەکانەوە، جارێکی تر سەلیمە موراد، بە دیدەی خوێنەر ئاشنا دەبێت، ئەم سێ ڕێمانووسە، کەمەی زانیاری ورد و سەرنجراکێشیان خستەتە ڕوو، هونەرمەندێکی جوویان پێناساندووین, دەکرێت ئەمە سەرە داوێکی ترمان بداتە دەست، لەدوای ئاشنابوون بەو ناوە، ئاوڕێکی لە هونەری جووەکان بدەینەوە لە ڕووی گەرانی و مۆسیقا و ئاوازدانان تا ساڵی پەنجایەکانی سەدەی بیستەم، ئەستێرەی دیاربوون و خزمەتی مۆسیقایان کردووە. بۆ ئەمەش هەنگە بە قەد سەلیمە موراد، (دایکی جەمال)، وەکو هونەرمەندێکی جوو، خزمەتێکی گەورەی هونەر و گەرانی کوردی کردووە. ئیدی ئەوە دونیای ئەدەبە و جارێکی تر دەبێت، ئەم هونەرمەندانە لە ڕێگای ئەدەبەوە پێمان ئاشنا بکەن.

سەرچاوە و پەراوێز:

1. ویکیپیدیا (Wikipedia) سلیمە مراد موسیقیە عراقیە.
2. سەلیمە موراد فریادەسی هونەری نازم غەزالی، ئەدەب و هونەری ماڵپەری (بۆ پێشەوە)، 7ی شوباتی 2020.

- نازم غەزالی: لە بەغدا لەدایکبووە، بەهەژاری و هەتیووی پەروەردەدەکرێ، دواتر پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا بە پلەی بەرز تەواو دەکات. لە ساڵی 1952، سەلیمە دەناسێت و دواتر وەکوو دوو عاشقی گەورە ساڵی 1953 هاوسەرگیری دەکەن. لە ساڵی 1963 بە مردنێکی تەمومژوای کۆچی دوایەکات، گوایە بەعسییەکان هەوڵی لەناوبردنیان داوە. ئینتەرنێت.

1. فەرهاد پیربااڵ، ڕێمان (حیکایەتەکانی باوکم)، چاپی یەکەم، 2007، لە بااڵوکراوەکانی بەدرخان)
2. سەرچاوەی پێشوو، ل213.
3. سەرچاوەی پێشوو، ل 385.
4. ئیسماعیل حەمەئەمین، ڕێمان (ئەودیوو سنوور، باڵەفڕە بەنۆ

دارستانەکانی مانگدا)چاپی یەکەم، سلیمانی، 2013.
5. سەرچاوەی پێشوو، ل587.
6. سەرچاوەی پێشوو، ل588.
7. بڕوانە: هەڵەی سوور، مامۆستا جەعفەر، چاپی دووەم ، بەهاری2007.
8. سەرچاوەی پێشوو، ل 603.
9. ڕێمانی (هەولێر. قەرەچوغ)، شێرزاد هەینی، بەرگی هەشتەم، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر،2017، ل40.

- لە هەفتەنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارە (1235)، لە 23/ 2/2021 بڵاوکراوەتەوە.

گفتوگۆی ڕۆژنامەی بۆ پێشوو لەگەڵ گەران عەبدوڵڵا

گەران عەبدوڵڵا لە ٣٠ هەمین ساڵیادی ڕاپەڕین و شوراکان بۆ بەپێشوو دەدوێت.

- **بۆپێشوو:**
دوای ٣٠ ساڵ لە وەدەرنانی بەعس لە کوردستان، جیاوازی سەرەکی نێوان دەسەڵاتی بەعس و دوای بەعس چییە؟ حزبە بەرژوازییەکانی کوردستان، بەدوای ڕاپەڕینی خەڵکی کوردستانداا، بەڕێنی کردنی کوردستان بۆ بەهەشتیان دەدا، بنەمای ئەو بەڕێنانە چی بوو؟ بۆچی نەیانتوانی ویستەکانی خەڵکی کوردستان وەدی بێنن؟

گەران:
پێش ئەوەی بچمە سەر وەڵامی پرسیارەکەتان، پێمخۆشە لەسەر دەستەواژەی (وەدەرنانی بەعس) سەرنجی خۆم بدەم. بەعس ئاژەڵێکی دڕندەنەبوو لە کوردستان وەدەربنرێت و خۆیاڵی خۆمان ئاسوودەبکەین. بەعس فیکر بوو، خاوەنی سونەتی کۆمەڵایەتی و دەزگا و دامەزراوەی خۆی بوو لەکوردستان. ئێمە بە بیر کردنەوە لەناوبردنکەی ئێم دەستە واژەیمان وتووە. ئەو حزبی کوردی بوو هەوێدا ڕووی خۆی لە پەنای ئێم

دڕبەینانەوە بشارەتەوە. بەعس بە شوناسە سەرکوتکەرو دژە ئازادی و کۆنەپەرستکەیەوە لە کوردستاندا ماوە. ئەوانە لە دادگاکان، لە شەو کوتانە سەرمایان و تیرەر و ڤاندن و لە خوێن گەوزاندنی خەپیشاندەران و دەیان بواری تردا بوونی هەیە. بزووتنەوەی سۆشیالیستی لەسەریەتی گرنگییەکی زیاتر بە زمان و دڕبەینە سیاسەکانی خەی بدات.

من نامەوێت قسە لەسەر هیچ جیاوازییەکی پەزەتیڤی ئەو دوو دەورانە بکەم، چوونکە ناڕاستەوخۆ وەکوو بەخشندەیی دەسەڵاتداران دەکەوێتەوە، کەمن پەم وایە هەموو کەمگەیەک لەگەڵ چوونە پێشەوەی دەخەی جیهانەکان، ئەویش کەموو زەر ئاوو گەری بەسەردا دێت و دەستکەوتی خەی بەدەستدەهێنێت لەو گەڵانکارییانە، لەگەڵ ئەوشدا دەتوانم بەەم بەعس وەک دەسەڵاتەکی دیکتاتەر بە پەردەو ەوو بە ەوو لە بەرانبەرت دەوەستا و هەوڵی سینەوەی دەدای، کەچی دەسەڵاتی کوردی کار لەسەر بۆئیرادەکردنی تاکەکانی دەکات.

هەموو حزبەک لە دونیادا بەەن دەدات، بەەندان بۆشکی دانبەاوە لە کارو ئەجیندای حیزبی، بەجۆگەیاندن و نۆگەیاندنی ئەو بەەنانە پەیوەستە بە هۆشیاری خەک و شەوەی میکانیزمی دەسەڵات و دەستبەرکردنی دەخاەتی خەک لە سیستەم، بەەام ئەمانەی پەیان دەەی (حیزبە بەرژوازەکانی کوردستان) من پەموایە ئەمانە نە ئەمە و نە لە مەژووی کۆنیاندا مقەوماتی بنەماکانی حیزبیان تیا نەبووە. ئەمان هەر لەسەرەتای بوونیانەوە هەویان داوە حیزب دروست نەبێت (دیارە حیزب بەمانا مەدەرنەتکەی) هەرواشیان کرد، بەیە حیزبیان لە خە کورتکردەوە و بڕەویان بە پەیوەندکانی خەدا. ئەم تەرزە لە حیزبی خەل هەر ئەوەندە لە هەگبەکەیدا جێدەبێتەوە کە تاکوو ئەمڕە داوێتی یان نیشانی داوە.

بەپێشەوە:

ئەزموونی دەسەڵاتی حزبەکانی بزوتنەوەی کورداێتی لە ٣٠ ساڵی دەسەڵاتداڕێتیاندا، ئەزمونی سەرکوتی ئازادی و بەمافی و ەەژەشی و دەیان کۆڕەوەری و مەرگەسات بوو، خەکی کوردستان دەبە چ بکەن، بە ەزگاربوونیان لەدەسەڵاتی کوردی؟

گەران:

خەک بەم بارو دەخێوە لەگەڵ ئەم دەسەڵاتە هیچی پێناکرێت، چەندین ەەگای تاقیکردەوە و ناکام مایەوە لە گەڵانکاری. ئەم هیچ نەکردنە تەنها پەیوەست نییە بە خەکی کوردستانەوە، بەەکوو بە

شۆڕشێکی گشتی ڕەهەندێکی جیهانی هەیە. دە بیست ساڵی ڕابردوو ساڵی شکستی خۆپیشاندان و ڕاپەڕینە جەماوەرێکان بووە لەسەرتاسەری دونیادا، هەر لە ئۆروپاوە بگرە تا ئاسیاو ئەفریکا و هەردوو ئەمریکا. بزووتنەوەکانی خۆک لە نا ئامادەیی ڕێکخراوبوون یان فۆزای خۆقاندووە یان بە شکستخواردووانە گەراوەتە ماڵەوە. چوار دەیە زیاترە سەرمایەداری کار لەسەر بە ئەتەریتە کردنی کاری ڕێکخراوەیی دەکات هەر لە تەحزوبەوە تادەگاتە سندیکاو شۆڕکانی تری ڕێکخراووون. خێکی کوردستان دەبێت دەست بەرێت بە ڕێکخراوبونی خۆی لە ڕێکخراوە جەماوەرێکانی خۆیدا بە ئاسۆو ئەلتەرناتیڤکی ڕەشنوە لەگەڵ دیاریکردنی چۆنیەتی ڕوبەڕوبونەوەی لەگەڵ دەسەاتکی تۆاو مافیایدا، هەروەها خۆ دوورخستنەوە لە هەموو ئەو ئەحزاب و کەمەانەی کە بە شۆڕشێک لە شۆڕکان تا ئێستا سوودمەند بوونە لەم دەسەاتە.

بەپێشەوە:
لەدەی ڕاپەڕینی خێکی کوردستان، چەپ و کەمۆنیستەکان بەکردەوە هاتنە مەیدان و بزوتنەوەی شورایییان وەڕەخست، ئەمە چۆن بوو؟
گۆران:
هەموو بزووتنەوەیەکی سیاسی هەڵگری شۆڕشێکە لە میکانیزمی بەرەوەبردنی کەمەڵگە کە لەگەڵ ئاسۆو ئامانجەکانیدا کەکە، دیارە ئەمە بە بزووتنەوەی سۆشیالیستیش هەر وایە. چەپ و کەمۆنیستەکان ئەلتەرناتیڤی شورایییان وەک بەدیلێکی گونجاو خستە پێش کەمەڵگە وەک بنەمایەکی بنەڕەتی خۆ بەڕەوەبردن و گەیشتنەوەی ئیرادە بە خێک بە شۆڕشێکی گشتی، وە لەو بووارەشدا بە هەموو کەموو کوێکانیەوە هەوڵی شۆڵگیرانەی دا.

بەپێشەوە:
ئەوانەی مەژوو دەگەڕێنەوە دەنووسن، بە دەگمەنیش باسی بزوتنەوەی شورایی ناکەن، هۆکاری ئەمە چییە؟
گۆران:
وەک وتراوە(**مەژوو براوەکان دەینووسنەوە**) ئەمە براوە نەبووین، بەڵام ڕێژەک دەینووسینەوە.

بەپێشەوە:
کاتێک باڕەی کوردستانی لەگەڵ ڕاپەڕیندا گەیشتنەوە کوردستان، لەبوردنی گشتیان بە کرێگرتەکانی بەعس و سەرکەی فەوجە خەفیفە و مەفرەزە خاسە و ئەمن و ئیستیخباراتە کوردەکان دەرکرد، بەڵام شۆڕشێکی ژن کوشتنیان دەستپێکرد، لە ژێر ناوی پێوەندیان بە

دۆزگاکانی حکومەت و لە ژێر ناو و پاساوی ئەخلاقیدا، لەو بارەیەوە بەچوونی ئەوە چییە؟

گۆران:

بزووتنەوەی کوردایەتی وەفادارترین بزووتنەوەیە بە مێژووی سیاسی و فکری و کۆمەڵایەتی خۆی. ئەو لە گۆڕانکاری خێراوە هەروا کاری کردووەو دەیکات. ئەوە ئەمەین یان مێژووکانیان ناخوێنینەوە یان خەمان دەبان دەکەین لە مێژوو فیکری ئەوان. ئەوەی دوێنێ کردیان، ئەوەی ئەمڕۆ دەیکەن، سبەینێش بە زیادەوە هەر ئەمانە دەکەن کە کردویانە. ئەوە ئەوانن وەک خۆیانن، ئەوە ئەمەین هەمیشە بە کارەکانی ئەوان توشی تاسان دەبین. خۆ خڕیک کردن بە مێژووی ئەوان و چیرۆکە تەواو نەبووەکانی ئەوانەوە درێژکردنەوەی تەمەنی دەسەڵاتیانە. وەک **سەردەشتی ئێژنامەنووس** وتی: (**خاڵ دانە و بڕە سەر دڕ.**) هەستی نوێ ئەوەیە، وازیان لەبەنێ ئەوان خڕیکی چیین و چی دەکەن، باشترە لەگڕ خۆک ئامرازەکانی لابردنیان تاوتوێ بکرێت.

بەپێشەوە:

بزوتنەوەی شورایی تەمەنی کورت بوو، بەڵام دیاردەیەکی نوێ و جێگای پێشوازی خۆکی کرێکارو زەحمەتکێش بوو. هۆکانی ئوهۆنانی خۆکی بەشمەینەت بە شوراکان چی بوو؟

گۆران:

من زۆر تەبا نیم لەگڕ ئەوەی کە دەڵێن خۆک هووی لە شوراکان کرد و وێنەیەک بە نەوەی نوێ بدەین کە شوراکان ببوە جێگەی سەدان هەزار لەخۆکی کرێکار و زەحمەتکێش. شوراچ وەک ناوچ وەک ئێکخستن، بەتەواوی نوێبوو لای خۆک، هەروەها ئەم تەوانینە لەگڕ مێژووی سیاسی و ئێکخستنی زاڵ لە کوردستان و عێراق نالەجیکێ و ناگونجێت. خۆکی کورد بە شۆڕیکی گشتی ئاسۆو ئومێدی خۆی بە لوولەی چەکی پێشمەرگایەتییەوە گرێدابوو و ئەزموونی ئێکخستنی جەماوەری لە ناو خۆکدا زۆر زۆر لاواز بوو. بزووتنەوەی کوردایەتی و حیزبی بەعس بە پلان و بەرنامە دژی هەموو شێوە ئێخستنکی خۆبە خۆی جەماوەری بوون، ئەوەی حیزبی شوعی وەک نیقابێ و یەکێتکان لە مێژووی سیاسی خۆی دروستی کردبوو، لەلایەن ئەمانەوە بەر لەدان کەوت یان لە ناوەکە جەماوەری و شۆشگڕکەی بەتاڵ کرایەوە.

خۆک لە کوردستان بەقەستنەوەی تێکشکانی سوپای عێراق لە کەنداو، ئەمانیش دژی دیکتاتۆری هاتنە مەیدان، وە پێشی وابوو تفەنگکانی شاخ ئازادی بە ئەو دەستبەر دەکەن. سۆشیالیستکان بە شۆڕیکی گشتی شورایان وەک هێزاردەی خۆیان بە بەڕێوەبردنی کۆمەڵگە هێزاردبوو، وە ئەم هێزاردەیشیان خستە پێش جەماوەرو لەگڕ

هەموو بۆ ئەزمونەکانی خۆیدا لەو بارەوە ماندو نەناسانە کاریان بۆ کرد. ژمارەیەکی دیاریکراو لە چەژکی دیاریکراودا تووشی وەهمان نەکات لەوەی واقیعەکە وەک خۆی نەخوێنێنەوە بە لەتەگشتن و کارکردن.
باسی شوراکان و زەمینەی کارەکەی و پێوەندەکانی بە جەماوەرو جەماوەرکەی باسکی جدیێ و نابەت ئاگوزرانە بەسەریدا بڕین. شورا وەک ئەلتەرناتیڤی دەسەاتی سیاسی لەدەرەوەی ئەزموونی ۹۱ شایانی تاوتوێ کردنی زیاترە.

- **بەپێشەوە:**
  دوای ۳۰ ساڵ لەدەسەاتی تاانچی و بنەماڕەیی و حزبەکانی بزوتنەوەی کوردایەتی، لاتان وانییە کە پیویستە ئەو دەسەاتە ابماڕێت؟
  گەران:
  هەر ئەو قسەیەی سەرەوە دووبارە دەکەمەوە، سبەی نا، ئەمرۆش درەنگە.

گەران عەبدوڵا
٢٠٢١\٢\٢٦

http://www.bopeshawa.net/index/wp-content/uploads/2021/02/Forward-N-93-2.pdf

---

خاوەنی کۆنەکسییەکان کێن؟.. ستیڤان شەمزینی

حاڵی حازر سەدان کۆنەی ئاسمانی سەکسیی و هەزاران وێب سایتی پۆرنۆ لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت، ڕۆژانە پەخش دەکەن. خاوەنی ئەو کۆنەانە تا ئێستا لای زۆربەی خەڵکی ڕۆژهەات و جیهانیی ئیسلامی کە بە پلەی یەکەم دەن لە سەیرکردنی ئەو کۆنە و سایتانەدا، ئاشکرا نییە. زۆربەی جار بانگخوازە ئیسلامییەکان، بانگشە دەکەن، گوایە ماسنییەت یان سەهیونییەت لە پشتی ئەم کۆنەانەوە ڕاوستاوە، هەندێکجاری تر بانگشەی ئەوە دەکەن، ئەو کۆنە سەکسییانە تەنیا

بۆ جیهانی ئیسلامیی دروستکراون، ئۆیش لایەن ڕکخراوە تبشیریەکان یان ڕکخراوە نهنیەکانی وابستە بۆ ئیسرائیل و زایۆنیزم.

ئۆ جۆرە بانگشەیەی بانگخوازە ئیسلامیەکان، دوورن لە راستیەوە، چوونکە زۆربەی ئۆ کەناڵ و سایتە سکسیانە لایەن کەسانی موسڵمان و خکی ژهات و جیهانی ئیسلامیەوە خاوندارتی دکرێن. بم دوایە ئاشکرابوو کە زیاتر لە 60 ملیاردێری میسریی، خاوندارتییان لە چندین کەناڵ و سایتی سکسیی کردووە، وک سرچاوەیکی گرنگیی بازرگانی، بۆ تایبت لە ڕگەی ئۆ سایتانەی بۆ پارە گرتە سکسیەکان بۆاو دکنەوە، یان ئۆ کەناڵانەی پەیوندیی راستەوخۆ وردگرن، کە بۆهای ئۆ پەیوندییە تلەفنیانە چند قات زیاترە لە پەیوندیی تلەفنی ئاسایی، ئۆش ربحکی گورەیە بۆ ئۆ سرمایدارانەی لە پشتی ئۆ کەناڵانەوە وستاون.
بۆیە ئامارکان ئۆ راستیە بۆئاشکرا خی دەرخستووە، زۆربەی تماشاکارانی کەناڵ و سایتە سکسیەکان لە جیهانی ئیسلامییدان، لم رووەوە عراق لە ریزبندی سێ لەو وڵاتانە دت کە زۆرترین تماشاکرانی سایت و کەناڵە سکسیەکانی تدایە. بە گورەی بە دواداچوونکی NAWA دەرکوتووە لە سێ وڵاتی ئیسلامی، سایتە سکسیەکان لە ریزی پشەوەی ئۆ سایتانەن کە زۆرترین سردانیکریان هەیە و لە نویشیاندا وڵاتی عراق بە پلەی یکم دت بۆ پیەی دوای تەکەکانی youtube ، facebook و هردوو سایتی google و yahoo و سایتە پرنیەکان زۆرترین سردانیکری هەیە لە عراق. دوای عراق وڵاتی جزائیر بە پلەی دووەم دت بۆ واتایەی لە 30 سایتی یکم 3 سایتیان سکسین کە ئۆوانیش لە ریزبندی 16، 25 و 27دا جێیان گرتووە. لە پلەی سێیەمیش مغریبە کە دوو سایتی پرنی لە ریزبندی 12 و 23دا لە نێو ئۆو 30 سایتەدان کە زۆرترین سردانیان دکرت لەو وڵاتەدا.
دیارە بازرگان و ملیادرە عرەبەکان لەو پرۆشیەی جیهانی ئیسلامی تگەیشتوون بە سێیری فیلمی پرنۆ، بۆیە زۆرترین سرمایەی خیان لە بواری کەناڵ و سایتی سکسی وگەخستووە. چوونکە هەموو ئۆو داتایانە نیشانی دەدەن، تینووتییەکی زۆر لە جیهانی ئیسلامیی هەیە بۆ سێیری فیلمی سکسیی، ئەمش وای کردووە ژۆژ لە دوای ژۆژ ژمارەی ئۆو کەناڵ و سایتانە زیاتر ببن. بەڵام ئۆوەی پۆیستە ئەمە لەبردا بیری بخینەوە ئۆویە، زۆربەی ئۆو کسانەی لە پشتی ئم بازرگانییەوە راوستاون، ملیاردێرە عرەبەکانن بە تایبت

ژمارەیەک بازرگانی میسریی و خەلیجیی، هەروەها زەرتترین ژمارەی تاموزرەیانی بینینی ئەو کەناڵانەش هەر خۆکی رۆژهەڵات و جیهانی عەرەبیی و ئیسلامین.
هەر بەم دواییانەش، ئەو راستییە ئاشکرا بوو، "بەشار ئەسەد"ی سەرۆکی سوریا، لە پشتی سەکەناڵی سێکسییەوە وەستاوە. رۆژنامەیەکی ئیتالیایی لێکۆڵینەوە و بە دواداچوونێکی تایبەتی کردووە لەبارەی کەناڵە سێکسییەکان و خاوەنکانیان، لەو نووسینەدا ئاشکرابووە بەشار ئەسەدی سەرۆکی سوریا خاوەنی 3 کەناڵی سێکسییە. رۆژنامەی نیوزبابپەرسی ئیتالیی لە بەدواداچوونەکانیدا بۆی ئاشکرا بووە بەشار ئەسەدی سەرۆکی سوریا خاوەنی 60% پشکەکانی گرووپی" Sex Channel" کەناڵە سێکسییەکانە کە تایبەتە بە پەخشکردنی فیلمە سێکسییەکان لە ماوەی 24 کاتژمێردا و دووەمین گەورە تۆڕی کەناڵە سێکسییەکانە لە ئیتالیا.

ئەو رۆژنامەیە جەختی کردەتەوە لەوەی بەشار لە ساڵی 2003 لەرێگەی کەسێکی نزیکی خۆیەوە گرێبەستێکی بە کۆینی پشکەکانی ئەو کەناڵانە کردووە پێش ئەوەی ئیفلاسبوونی خۆیان ڕابگەیەنن، نرخی هەر گرێبەستێکیش 105 ملیۆن یۆرۆ بووە. هەروەک رۆژنامەکە خستوویەتەروو بەشار ئەسەدی سەرۆکی سوریا لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا قازانجێکی زۆری کردووە بە تایبەت لە ساڵی 2009 نزیکەی یەک ملیار دۆلار قازانجی کردووە و ڕەوانەی چەندین حسابی بانکییەکی نەناسراوی کردووە لە ئێران و کوبا.

ئیدی لە دوای دەرکەوتنی ئەو راستییانە ئەو وەهمە بەتاڵ بووەوە کە دونیای رۆژئاوا دیدووەت ئوممەتی ئیسلام ئیغرا بکات و لەسەر ڕەوشتی "بەرز"ی خۆی لای بدات. نەخێر بەپێچەوانەوە ئەوەی خاوەندارێتی ئەو کەناڵانە دەکات و ئەوانەشی بە تاموزرەییەوە بوونەتە بینەری پلە یەکی ئەو کەناڵانە هەر موسڵمانان خۆیانن. ڕاستە ناکرێت هاشا لەوە بکرێت چەندین ملیادێر و کۆمپانیای گەورە لە ئەورووپا لە پشتی دیان کەناڵی سێکسییەوە وەستاون، بەڵام ئەو سەرمایەیەی لە هەنووکەدا بووەتە هۆکاری بەردەوامیی ئەو کەناڵانە، ئەو سەرمایەیان لە جیهانی ئیسلامییەوە هەڵدەقوڵێن، ئەو دەستەی پاش ئیفلاسبوونی دیان بانک و کۆمپانیای گەورەی ئەوروپی و پاش قەیرانی دارایی سیستمی سەرمایەداریی، دەستی گرتووە بەو کەناڵانەوە، ئەو بازرگانە عەرەب و موسڵمانانەن کە بوونەتە گەورەترین مافیای لەشفرۆشیی و کەناڵە سێکسییەکان.

پەیوستە لێرەدا ئاماژەش بەوە بدەین، بازرگانیی لەشفرۆشیی

مژووی‌کی درێژی هەیە، بەڵام لەم سەروەختەی ئێستادا گرینگتر دوا پلەی خەبات، ئاوەژووکردنی نیە بە دژایەتی ئاینێک یان نەتەوەیەک یان چەند نەتەوەیەک، ئاوە بازرگانییەکی ڕەش و نامرۆڤانەیە کە سیستمی سەرمایەداریی جیهانیش پشتیوانی لێدەکات. بۆیەکا گرنگ لەو فاکتە تێبگەین، کەناڵە سکسییەکانیش بشکن لە پرسەی بە بازاڕکردنی لەشفرۆشیی، بە ئاوەژووکردنی پۆیستیان بە سەرنجڕاکێشانی هەموو کەسێک هەیە نەک تەنیا جیهانی ئیسلامی. بەدەر لەمەش جیهانی ئیسلامی هێندە جیهانێکی پاکیزە نیە ڕۆژاوا بیەوێت ڕوشتەکەی دابەزێنێت، بەپێچەوانەوە ئاوەژووی لە جیهانی ئیسلامییدا دەگوزەرێت زۆر لەوە ترسناکترە لە هەر شوێنێکی ئەم جیهانە دەگوزەرێت. جیهانی ئیسلامی ئاو جیهانیە دیکتاتۆر و مافیا گەورەکانی لەشفرۆشیی بەرهەمهێناوە، ئیدی دەبێت پاکیزەییەکەی لە کوێدا بێت؟.

بە ئاوەژووکردنەوە سەر کرێکی مەبەستەکەمان، جارێکی دیکە بە بیری دەهێنمەوە، زۆربەی کەناڵە پۆرن و سکسییەکان لەسەر ئاستی جیهان، لەلایەن بازرگانە عەرەبەکانەوە خاوەندارێتیان دەکرێت یان پشکیان تێدا هەیە، بۆیە هەقوایە بانگخوازە ئیسلامییەکان چیتر بالەڕەی ماسنیێت و زایۆنیزم نەهێنن پێشەوە، چوونکە ئێستا ڕاستییەکە وەک دڕوشانەوەی ئەماسەک لە ژوورێکی تاریکدا، دەرکەوتووە، بە تایبەت دەبێت بزانن، "ئێران"ی قەڵەمڕەوی ئیسلام پێبووە لە پاڕەی کەناڵە سکسییەکان و ڕەنگە ئاو هاوکارییانەشی دەینێرێتەوە بە ئیسلامگراکانی وەک حزبوڵا و حەماس هەر لەسەر پاڕەی لەشفرۆشیی و کەناڵە سکسییەکان بێت.

ستوکهولم – سولنا

ئایا کورد هەر وەردەگێڕێ یا فکرەکەی دەنێرێتە دەرەوە؟!.. هەسوێ بسکێنی

بگومان نوسین و ئاگەیاندنی گرنگی هەیە لە ناساندنی هەر شتێك بە دنیای ناوخۆ و دەرەوەی هەر کەمەگایەکدا، کورد لەگەڵ

پێشکەوتنی بارودۆخی ژیان و ڕۆشنبیری نرخی ئەم بابەتەی زانیوە، بۆیە سەرەتا کۆمەڵێك نووسەر داوای کردنەوەی یەکێتی نووسەرانی کوردیان لە وەزارەتی ناوخۆی عیراق کرد و لەو ڕێگایەوە توانیان زیاتر بڕەو بەکارەکەیان بدەن، سەرەڕای ژێردەستەیی و بارودۆخی خراپی سیاسی کوردستان، ڕۆشنبیر و نووسەرانی کورد زۆر باش درکیان بەم لایەنە گرنگەی ژیان کردووە و لەوە گەیشتوون بۆ ناساندنی هەر شتێك بۆ خستنە بەرچاوی مرۆڤ، پێویستە لەووی نووسین و ڕاگەیاندنەوە ئامادەکاری بۆ بکرێت و بخرێتە بەرچاوی کۆمەڵگا، لەو بارەیەوە هەر کاتێك دەرفەتێکیان بۆ ڕەخسابێت درێغیان نەکردووە، لە چاپ و بڵاوکردنەوەی مۆژوو و ئەدەب و فەرهەنگ و کەلتور و هەموو بوارەکانی ژیانی کورد، لە دووتوێی کتێب و گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا بڵاویان کردۆتەوە، بۆ ناساندن و ڕۆشنبیرکردنی نەتەوەکەی خۆی، لەوەش زیاتر بۆ ناساندنی مۆژوو و فەرهەنگ و ئەدەبی گەلان بەخوێندەواری کورد، هەزاران کتێبی نووسەرانی بیانیان لە زمانە زیندووەکانی دنیا وەرگێڕاوە بۆ سەر زمانی شیرینی کوردی و پێشکەش بە خوێندەوارانی کوردیان کردووە.

ئەگەر سەنج بدەین لە هەموو ئەو دەرفەتانەی کورد لە ڕووی سیاسیەوە هەندێك ئارامی بەخۆیەوە بینیبێ و هەناسەیەکی ئاسوودەیی هەڵکێشابێ، نووسەرانی کورد سەدان کتێب و گۆڤار و ڕۆژنامەیان نووسیوە و زۆریشیان لە زمانە زیندووەکانی دنیا وەرگێڕاوە بۆ سەر زمانی شیرینی کوردی، بۆ نموونە لەدوای شۆڕشی 14ی تەموز 1958 و ماوەی چوار ساڵی بەیانی ئاداری 1974 درێغیان نەکردووە و بە نووسینەکانیان کتێبخانەی کوردیان دەوڵەمەند کردووە، ئەمجارەش لەدوای ڕاپەڕینی خەڵکی کوردستان لە ساڵی 1991 و هاتنە ئارای کەشی ئازادی و دیموکراسی و دەستەبەر بوونی زیاتری بوارەکانی بڵاوکردنەوە، زۆر کتێب و بابەت کراوە بەکوردی، ئێنجا هەرچەندێك بێت، لەووی چەنایەتی و چەندایەتی ئەوە بابەتێکی تڕە، بەڵام ئایا کورد تاکەی هەر لە زمانی بێگانەوە نووسین وەردەگێڕێت بۆ سەر زمانی کوردی، ئەگەرچی تاکو زیاتر فەرهەنگی نەتەوەکانی تر بناسین بۆ ئەمە زۆر گرنگە، بەڵام بەڵای من پێویستە لەمەودوا نووسەرانی کورد بەهاوکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان زیاتر گرنگی بەوە بدەن، نووسینی نووسەرانی کورد لەهەموو بوارەکانی ژیان وەربگێڕێت بۆ سەر زمانەکانی تری دنیا، بۆ گەیاندنی دەنگی خۆی بەدەرەوە، چونکە دوژمن و نەیارانی کورد هەمیشە لەو ڕێگایەوە توانیویانە نەتەوەی کورد لەبەرچاوی دنیای دەرەوە بە نەزان و دواکەوتو و شەڕانگێز لەقەڵەم بدەن، ئێستاش ماوەیەکە نەیارانی کورد بەتایبەت خەڵکانی

داخ لەدێی عەرەب لەهەموو بوارەکانی ژاگەیاندن هەوڵی ناشیرین کردنی کورد و تێکدانی قەوارەی هەرێمن، بەردەوام بینەر و بیستەر هاندەدرێت دژی کورد، پێویستە نووسەرانی کورد بەجدی بیر لەم لایەنە بکەنەوە و هەموو بوارەکانی ژاگەیاندن گرنگی پێ بدەن بە هەنارەکردنی زانیاری دەربارەی ناساندنی ژووی جوانی مێژوو و فەرهەنگ و کەلەپوری کورد، تا چیتر لەسەر زمانی دژەکانمان چارەنووسمان دیاری نەکرێت، بەکو خەمان وەکو ئەوەی هەین لە دنیای دەرەوەی بگەیەنین، ئەمەش گەلێکین خاوەن خاك و نەتەوەی خەمانین و مێژوو و فەرهەنگ و جوانی خەمان هەیە و ئارەزوومان لە ئاشتی و پێکەوە ژیانی گەلانە و دەمانەوێت مافەکانمان دەستەبەربێت، بەئازادی و ئاسوودەیی لەژێر چەتری دیموکراسیدا لەوڵاتی خەمان بەئازادی و ئاسوودەیی بژین.

٨مارس چێن بوبێ ٨مارس.. ناسر ئێسغێری.. وێرگێرانی: کاوێ عومێر

• ٨ی مارس، بیرکەی ژنێکە کە بتوانرێت بژێژی جیهانی ژنان ناوببرێت و کەشێو داخوازیێ گرنگەکانی ژنانی تێیداچێبیتێو ، خواستێ کانیان بێ یەکسانی لەمافەکان و هەستانەوەو خەبات لەپێناو لێ ناوبردنی نایەکسانی لەمافەکاندا لەدژی ژنان و خەبات لێ دژی ئێو خراپ کێک وەرگرتنەی کە لە کەمکێگەی چینایەتیدا هەیە،وە لەو جیاوازیێ کێگەزیەی کە لە نیوان کێگەزی ژن وپیاودا هەیە بەئاگاهاتون. تێنانێت ئەمەش ئێگەر پرسیار لەهەر کەسێکی دادپەروەر بکرێت کێناوی نالەبارترین جۆری هەڵاواردن بهێنێت،بگومان هەڵاوردنی دژی ژنان و بێ مافیەکانی ژنان بەرجەستەدەکاتەوە. وێ ڕەک هەر بۆو هەیشەویێ کە کەشێ ژنان و خەبات بێ لابردنی نایەکسانی وئێو ستەمێ زۆرێی کەلێ دژی ژنان لێ ئێران بڕیوێ دەچێت زۆر بەرجەستەیێ. لەم ڕووەیێ کە ڕەژی ٨ مارس لەپێگەیێکی تایبێتی بەهرەمەندێ بەدیاریکراویش لێ ئێران، لەبەر ئێویێ کە ژن لێ ئێرانی ئەمڕۆدا ئیتر بێ ماف نیێ، بڕەکو ژن بون

یەکسانە بۆنەبون! بەهیچ ، نرزانراو! نکولی کردن لەبونی دەکرێت! هەموو ژنێک سوکایەتی بەبونی دەکرێ! ژن لەم کۆمەڵگەیەدا ژنانە سوکایەتی پێدەکرێت! ژن تەنانەت وەکو کارەکەریش بەمانای کۆنی وشەکە حسابی بۆناکرێن لە یاسا ئیسلامیەکانی ئەم مەملەکەتەدا،کە یەلەی سەکسی پیاوانە.جگرە کەیلەیەکە کە ئەبێت وەسیلەی چێژی'سەکسی زگرتر'دەستەبەر بکرێن.لەبارودۆخێکی لەوشێوەیە کە گرنگی ٨مارس بە ژنانی ئێرانی دوبارانبەر دەکرێن.
لەم کورتە مێژوەی ٨مارسدا ناچارم کە چاوپێشی لە لایەنی شیکارانەتری مەسەکە بکەم.سەبارەت بەکۆشکانی ژنان وتەنانەت مێژوچێی ٨مارس کەئەتوانریت چەندین کتێب بنوسریت.بۆیە ئیستا ناچارین کە هەر بەم نوسینە ئازی ببین.

بارودۆخی ژنان بەر لە لەدایک بونی ٨مارس
٨مارس،ڕۆژی جیهانی ژنان،هەروەک یەکێ ئایار "ڕۆژی'کارکەر" لە ئەمریکای باکور،یەشکەی لە خەباتی کرێکارانی ئەمریکادایە بە هەناخوارەوەی کاتی کارکردن و بارودۆخی باشتری کار.
گۆشەی پیشەسازی و لەئاکامدا بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و شارنیشینی، بەشێکی گەورە لە جوتیارانی لەزەویکانیان کردەوە و بە بەدەست هێنانی پارەوناوێک ڕوانەی شارکانی کردن.ژنان ومنداڵان،لە زۆربەی بەشکانی کاردا،لە هەلومەرجێکی زۆر خراپی کارکردندنی تاقەت پڕوکیندرا کاریان پێدەکرێن.کارکان هەر وەک ئەمەی ئێران بە سەر کاری پیاوانە وکاری ژنانە دابەشکرابون.ژنان بەگشتی لە کارگەو کارخانەکانی ڕستن وچنین وکاری ناومان لە بارودۆخێکی ترسناکی کارو بەکرێیێکی کەمی لەئاستی مەمرەو مێژیدا بەکاریان دەهێنان.
لەو سەردەمە کە لەمێژوی کۆمەڵگەی چینایەتیدا بوو کە سەروکەڵەی یەکەتیکرێکاریە سەرتایەکان دەردەکەوتن. کەچیهەر ئەو یەکەتیە کریکاریانەش کەمتر سەرنجیان لەسەر بارودۆخی ژنان بوو.لەگەڵ ئەوشدا ئەم بۆتنها خەباتی کرێکارانی پیاو نەبوو، کە هەکاری پاشکۆی خاوەنکارەکان و دروستبونی یەکیەتیەکان بۆت.
لە هەرشوێنێک خەباتێک دەستی پێبکردایە،ئەگەر ژنانی کرێکار ڕاستەوخۆ لەو خەباتەدا بەشدار نەبونایە،ئەوە خەزانی کرێکارانی مانگرتوو لە پشتی ئەوانیشەوە ژنان دەورێکی گرنگیان لە بەرەوپێشبردنی ئەو خەباتەدا هەبوو.لەچیرۆکە تاڕادەیێک فۆلکلۆرە هاوچەرخەکاندا باسی ئەوە کراوە کە ژنانی کرێکار لە کارگەی ڕستن وچنینی شاری نیۆرک لە ساڵی ١٨٥٧ ناڕازایەتیەکیان بەرکخست لەدژی بارودۆخی ناهەمواری کارو کرێی زۆر کەم. ئەو چیرۆکە دەڵێت کە ئەو

نارەزایەتیانە بەدەست تووڕەیی پۆلیس کۆتای پێهات؛ بەڵام دوو ساڵ دوای ئەو مانگرتنە لە مانگی مارسدا هەر ئەو ژنانە مانگرتنی یەکەمین یەکێتی کرێکاری خەیان هەر لە ناوەندی کارکانیاندا ڕاگەیاند.

لە ساڵی ١٩٠٣ هەستەوەرانی کرێکاری وبەدیاریکراویش ژنان لە مەیدانی هەستەوەرانی کۆمەڵایەتیدا،خەباتیان لە پیناو پێکهێنانی کۆمەڵەی یەکێتیە کرێکارانی ژنانیان بردە پێشەوە و ئامانجی سەرەکی خەیان بە باشترکردنی بارودۆخی سیاسی،کۆمەڵایەتی و ئابووری ژنان دیاریکرد.

لە دوایین یەک شەممەی مانگی فێبرووری ساڵی ١٩٠٨دا،ژنانی سۆسیالیستی ولایەتە یەکگرتووکان، بەڵکخستنی خۆپیشاندانێک داوای مافی دەنگدانیان بە ژنان و مافی بۆشداریان لە سیاسەت وباشتر بونی دۆخی کۆمەڵایەتی و ئابووری ژنانیان بەرزکردەوە.دواتر ساڵی (١٩٠٩)،نزیکەی ٢٠٠٠کەس لە کەبونەوەی هەژی ژناندا بە ڕیزگرتن لە ناڕەزایەتی ساڵی پێشوی ژنان،لە مانهاتنی شاری نیۆرک بۆشداریانکرد،هەر لەو ساڵەدا،نزیکەی ٣٠هەزار کەس لە ژنان لە سەرمای هەرەپۆوکەنەری زستان،بە ماوەی١٣هەفتە بە باشکردنی هەلومەرجی کارکەیان دەستیان دایە مانگرتنکی گشتی.ژمارەیەک لە هەسوەاوانی ئەو مانگرتنە دەستگیرکران، پاشان کۆمەڵەی یەکیتیە کرێکاریکانی ژنان مەرجی ئازادی دەستگیرکراوکانیان دابینکرد بە پەدانی بەرتن(کەفالەت) نامەی تاادەیەک بەرز، وە لە هەمان کاتدا بڕکی زەریش کۆمکی مالیان کرد بە سندوقی مانگرتنی ئەوکرێکارانەی کە مانیان گرت بوو. بەجیا لە مەسەلەی خەبات بە بارودۆخی کاری باشترو یەکسان لەگەڵ پیاواندا،مەیدانکی گرنگی خەباتی ژنان لەو سەردەمەدا،مەسەلەی مافی دەنگدانی ژنان و بۆشداریش بوو لە بەیوەبردنی ئیدارەی سیاسی کۆمەڵگەدا.خەبات بە مافی دەنگدانی گشتی ولە وانەش مافی دەنگدانی ژنان ،لە زەرەک لە وەاتاندا لە پەرەسەندنداببوو.ئەلکسەندەر کەنتای ئەنت لە ڕوسیا لەو سالانەدا هەستی ژنان ئەوەندە بەکەم گیرابوو کە جگە لە ژنان وئەوانەی نزیکی دەرونیان هەبوو لە نزخشخانکاندا. هەموو هاوەاتیانی کۆمەڵگە مافی دەنگدانیان هەبوو! لەبەریتانیا جان ئیستوارت مەیل یەکەمین ئەندام پەڵەمان بوو کە بەرگری لەمافی دەنگدانی ژنان کرد کە لەگەڵ دژایەتی تەواوی پەڵەماندا بەرەوبویەوە.

بەکورتی ژنان لە نیوزلاند لە ڕێکەوتی ١٩سێپتەمبەری ١٨٩٣، بەیەکەم جار لەوەاتکدا مافی دەنگدانیان بەدەست هێنا.پاشای پروسیا لە ساڵی ١٨٤٨، لە پاشکشەیکی سیاسی لەبەرامبەر شۆشدا،کۆمەک بەژن ئەدات کە یەکک لەوانە مافی دەنگدانی ژنانە کە هیچ کاتک

جۆ بەجۆ نەکرا.
٨مارس چۆن لەدایک بوو؟
لەساڵی ١٩١٠ بیرکەی ڕۆژێک بۆ ناوی ژنان لەسەرتاسەری ئەمریکا لەلایەن هەڤسۆاوانی بزوتنەوەی ژنانەوە بۆ هەند وەرگیرا. هەر لەو ساڵەدا نوێنەران بۆ دوەمین کۆنفرانسی ژنانی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنالی دوەم لە کۆپنهاگن، بۆ ئامانجی پیشیاری دیاریکردنی ڕۆژێکی تایبەت وەک ڕۆژی جیهانی ژنان بڕیاریان کرد. ڕۆژێک کە داخوازی سیاسی، کۆمەڵاتی وئابوری ژنان. لەوانە مافی دەنگدانی ژنان بەرجەستە بکاتەوە، ئەگەرچی بە سۆسیالیستەکان وبەدیاریکراویش کۆمۆنیستەکان لەو سەردەمشدا کێشەی ژنان جێگایەکی تایبەتی هەبوو. بەڵام بە هەندێک لە ئابڕانی دیاری کۆمۆنیستی ئەو سەردەمە مەسەلەی مافی دەنگدانی ژنان بەکەم وەردەگیرا لە بزوتنەوەی کریکاری ئەو کاتەدا. پیاوانێک بەبیروباوەڕی دواکەوتوانە لەدژی بڕیاری ژنان بوون لەکاروباری سیاسیدا و ئابڕانێکی کۆمۆنیستی کە خاباتیان بۆ مافی دەنگدانی ژنان بەکەم وەردەگرت. پەداگریان لەسەر مافی دەنگدانی ژنانیان بەخستنەوەی دوبڕەکی دەزانی. حزبی سۆسیال دیموکراتی کریکارانی ئەڵمانیا کە قوراسییەکی خۆی هەبوولە بزوتنەوەی سۆسیالیستی ئەوسەردەمدا. بەڵابڕانێکی وەک کلارا زیتکین توانی تاادەیەک پاشکۆشە بەو بیروباوەڕە دواکەوتوانەیە بکات.

کلارا زیدکین بەئیلهام وەرگرتن لە خەبات وهەڤسۆانکانی ژنانی کرێکاری بزوتنەوەی کرێکاری ئەمریکا وهەڤسۆاوانی سۆسیالیستی ئەو بزوتنەویە، چوارچێوەی پشنیارکانی خۆی بە ڕۆژێکی تایبەت بە ناوی "ڕۆژی جیهانی ژنان" وە ئامادەکرد بە ئەو کۆنفرانسە. لە پشنیارکەیدا کلارا زتکین ئاماژەی بەوەکرد بوو کە هەموو ساڵێک لە هەموو وڵاتاندا ڕۆژێک بەناوی ژنانەوە بکرێ جۆرن هەتا تێیدا داخوازیکانی ژنان لەو ڕۆژە دیاریکراوەدا بەرز بکرێتەوە. ئەم کۆنفرانسە کە زیاتر لە ١٠٠کەس لە ١٧ وڵاتی دونیاوە، لە ناویاندا یەکەمین ٣ژنە پەڵەمانتاری فینلاندی تێیدا بەشدار بون، بە کەی دەنگ پشنیارکەی کلارا زیدکین یان لە کۆشکی گەرمی پە شەوشەوقی دەستانەو بە خۆشی وهەڵهەڵە کۆشان پەسەند کرد. بەو شێوەیە'ڕۆژی جیهانی ژنان" بەبە دیاری کردنی ڕۆژێکی دیاریکراو لە ڕۆژ ژمەردا لەدایک بوو. ئەم کۆنفرانسە دروشمی "ای یەکسانی ژنان"، خەباتمان بە گەیشتن بەسۆسیالیزم بەهێز دەکات." هەموو ساڵێک لە ڕۆژی جیهانی ژناندا بەرزو بەرجەستەبکەنەوە.
باسیکی زۆر لەو کۆنفرانسدا هاتکایەوە. باس لەسەر موچەی مانگانەی

ژنان،لەناویشیاندا مافی دەنگدانی ژنان و بەیاننامەیان سەبارەت بە مافی دەنگدانی ژنان ودەنگدانی گشتی،موچەی دایکایەتی بە ئەو دایکانەی شویانکردوە بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئاست و سنوری دارایی کەسەکان،کە مافی دەنگدان لەو سەردەمدا بنەماکەی بووپەسەندکران. باسی گرنگی تریش لەوانە قەدەغەکردنی شوکاری کە لەو ووەوە زیانیان بە تەندروستی جەستەیی ژنان دەگەیاند دەستپیکرد. ئەو بەیاننامە وبەیارنامانەبون کەلە پێوەندبەوانەوە پەسەندکران.کرێیی یەکسان لەگەڵ پیاوان،هەشت کاتژمێر کار کردن لەڕۆژێکدا،هەوەشاندنەوەی کاری قەنتەراتی وگرێبەست،کرێیی گونجاو بە بەکاران وکرێیی تەواو بە ئەوژانی پشووهتد لەو باس وبەیارنامانە بون کە لەو کەنفرانسدا خرانەبەرباس وپەسەندکران. (لەبارەی ئەو کەنفرانسەوە شرۆڤەی زەرو ورد کراوە، ئەو کەنفرانسە یەکێک لە گرنگترین کەنفرانسەکانی جەری خەی بوە،پێویستی بە ئاماژەیە،کە ئەلکساندا کەنتای ،یەکیک لە ئابەرانی بەرجەستەی مەیدانی ژنانی حزبی بەلشەویک لە ئوسیا،لەو کەنفرانسدا لەدژی موچەی دایکایەتی بوو بە دایکانی شوکردو و ئەو داوای ئەو مافەی کرد بە هەموو دایکان بەبێ لەبەرچاو گرتنی ئەوەی لە شویانکردوە یان نا.

سالێک دوای پەسەندکردنی ڕۆژی جیهانی ژنان لە کەنفرانسی ناوبراودا،لەلایەن هەسوراوانی بزوتنەوەی سۆسیالیستی و بزوتنەوەی ژنان و بە بەشداری زەر چالاکانەی کلارازیدکین خەی لە ڕۆژی ٨مارسدا نا بە ئکو ١ ١٩مارس جەژنیان گەا.لەگەڵ ئەوەشدا ١٩مارس بەکەوت نەبوو .وەک ئەلکساندرا کەنتای دەیت ،بە حزبی سۆسیال دیموکراتی ئەمانی ڕۆژیکی مەژویی بوو. هەروەک پێشتر باسمکرد ڕۆژی ١٩مارسی ١٨٤٨ و لە ئەنجامی پاشکەکشێیان لەبەرامبەر شۆرشی ئەو ساەدا،پاشای پروسیا بەنێنی دابوو کە مافی دەنگدانی ژنان بەسمی بناسێت.

بەهام ساڵی ١٩١١ساڵی ٢٠١٠ هەواڵێک لە ئینتەر نێت و کەناڵی ئاسمانی نەبوو.هەواڵی ڕۆژی جیهانی ژنان و ئامادەیی بە ئەو ڕۆژە لە گەگەی بەیاننامەو بەاوکراوە هەواڵیە سەرتایەکانی ئەو کاتەدا بەاودکرایەوەو بەرەو پیش دەچوو. چەند هەفتە پیش ١٩مارسی ئەو ساە،دوو بەاوکراوەی گرنگ لە ئەمانیا(ڕۆژی ژن) و لە نەمسا(ڕۆژی ژنان)لە ئاستیکی فراواندا بەاوکرانەوە ، وتارو بابەتی جەراوجەر بە شێوەی ڕۆژنامەی دیواری کە باسیان لە کێشەی جەراوجەر دەکرد و بە مانشیتی"ژنان وپەلەمان"ژنانی کرێکار و کاری ناوچەیی"،ژنانی ماڵەوە چی لەسیاسەت بکەن؟"،و شتی تریان بەاو دەکردەوە.هەروەک لە مانشەتی ئەو بلاوکراوانەوە دەردەکەوت دەستیان بردبوو بە باسکردنی

یەکسانی ژنان وپیاوان لە بەشداریان لە کاروباری سیاسی،کۆمەڵایەتی و ئابوری وهەواردنی دژی ژنان لەهەموو مەیدانەکاندا.هەرچەندە بەنەی جیهانی ژنان لە هەدوو وڵاتی ئەمانیا ونەمسادا بەرجەستە بوو بەڵام ئێم مەراسیمە لە وڵاتانی تریش،لەوانە سوید و دانیمارکیش بەیەوە دەچوو.کەی گشتی زیاتر لە ملیۆنێک کەس لە مەراسیم وەپێوانە هەڵکخراوەکاندا بینراون.سەرباری داخوازی مافی دەنگدانی یەکسان،داخوازی تریش لەوانە هەوەشاندنەوەی هەاواردن لە شوینی کار،مافی فەربونی کار،مافی کارکردن وشتی تریش داواکرابون.

سەرکەوتنی ئەو جۆرە،زەر لەو چاوەوانیە زیاتر بووە کە هەسوەاوانی ئەو مەیدانە هەیان بوو.کەنتای سەبارەت بە مەراسیمەکانی ئەمانیا و نەمسا لەناو ئەو هەراو زەنای کەمەدا دەەت کە لە هەموو گۆشەو کەنارو لە شارو شارۆچکەیەکدا مەراسیم بەەوەچوە. پیاوان خەریکی کاری ناومان دەبون وژنانیش ئەو هەژە بەشداریان لە کەشە سیاسیەکان وکاروباری دەرەوەی ماەویان لە ئەستە گرتبوو.

هەژی جیهانی ژنان تا ساڵی ١٩١٣ لە هەژەکانی جگەلە ٨مارسدا جۆژنیان دەگەا.هەژی جیهانی ژنان لەو ساەدا کە گەرمەی بزوتنەوەی ناەزایەتی دژی شەی جیهانی هەزکی زەری لە زەرەک لەوڵاتاندا وڵاتانی ئەورپی ولەوانەش یەکەم جاربوو لە وسیادا مەراسیم بکەن. لە زەرەک لە وڵاتاندا ئەو "هەژە"لە ٨مارس و یان لە چەند هەژ پەش وپاش ٨مارس،یان دژی شە ویان لەهاوپشتی لەگە ژنانی وڵاتانی تری لەجەنگدا هەز لەدەگرت. گرنگی ساڵی ١٩١٣لەو لایەنەوەیە کە هەژی ٨مارس لەو ساەدا وەک رەژی جیهانی ژنان جەکەوتو و بوو. لە کەتایدا هەژی ٨مارس لە ساڵی ١٩٧٥دا واتە نزیکەی ٩٠ساڵ دوای خەباتی سەخت بە جۆ خستنی هەژەک بەناوی هەژی ژن،هەڵکخراوی نەتەوەکگرتوەکانیش ملی بەو هەژەدانا وەک هەژی جیهانی ژنان.

گرنگی ئەمڕەی ٨مارس

ئەلکساندرا کەنتای لە هەندەک نوسیدا سەبارەت بە ٨مارس،پرسیارەک دەخاتە پیش:

"ئەگەر هەژی جیهانی پشوی گشتیە بە هەموو پەلیتاریا ئەی بەچی ئەمە ناومان لەناوە هەژی ژنان؟ئەی بەچی ئەمە بەنە و کەبونەوەی تایبەت کە بەدیاری کراوی ژنانی کرەکار و جوتیارانی تەدا بانگەواز دەکەین،بەرپا دەکەین؟ئایا ئەمە یەکەتی و هاوشتی چینی کرەکار ناخاتە مەترسیەوە؟ دواتر ئەو خەی وەامی بابەتەکە ئەداتەوە. بەام بەبە لەبەچاوگرتنی وەامی ئەو بەو پرسیارەی لە باردەخەکی

دیاریکراوی ئەو کاتەدا ئیدانەوە. بە بەچونی من ئەمرۆش دەتوانرێت هەمان پرسیار بکرێت،ئاستی کارەکە ئەوێیە کە شەو بەرهەم هێنانی سەرمایەداری لە بەشی زۆری دونیادا پێویستی بەکاری هەرزان و جیاکاریە بە بەربەرەکانێ بە پشبەکە وهاندان بۆو کەوتنەخوارەوە بە بنی دەڕەکە ئیدات.لەم هەوە و تێکەشانەدا ناچارە کە جیاوازی ڕەگەزی، نەتەوەی،زمانی،ڕەنگی و هتد بڕجەستە بکاتەوە،ئەوەی کە بەدرێژایی میژوو بۆی ئاسانتر بوە،سەپاندنی بی مافی ژنان بوە بە هاوکاری وەگرتن لە ئاین و ئاکیشاناوەی ئاین بوە بە پیشەوەی مەیدان.

ئەمە لەڕەژی جیهانی ژناندا،داخوازیەکانی ژنان بەرز دەکەینەوە بچیە؟ بۆ هەیەوێیە کە پێوەری ئازادیخوازی هەر کەمەڕگەیەک لە بڕگری لە ژنان ولە مامەڕەیان بە مافەکانی ژنانەوێیە. ئەمە مڕاسیمی ۸مارس بەناوی ژنانەوە بڕپادەکەین بچی کە لە کەمەڕگەی ئەمەدا ژنان بەهەمان ئادەی هەر ئەوساناەی دەیەی یەکەمی سەدەی ئابردو بە مافن.سوکایەتیان پی دەکڕت و لە بەشەکی زۆری دونیادا وەک نیوەی پیاو دادنڕێن و دەسەڵاتدارانی بەشەکەی تری دونیا ملیان بەم بەکەم زانین و سوکایەتیە داوە و سودی لەوەردەگرن.بڕگری لەمافەکانی ژنان نەک تەنها زڕڕ بێیەکەتی ویەکپارچەیی بزوتنەوەی کریکاری ناگەیەنێت لە خەباتیاندا بە گەیشتن بە ئازادی ویەکسانی ئاستەقینە، بەڵکو ئەم بزوتنەوەیە بەهێز دەکات؛لەبەرئەوەی ژنان کە ئەمە بەهەمان ئادە لە بەرهەم هێنان وبنیاتنانی کەمەڕگەدا بەشدارن کە پاوان لەو ئڕکەدا بەشدارن.

۸مارس ڕەژی چینی کڕکار،۸مارس ڕەژی ژنان و پیاوانەڕەژی ناڕەزایەتیە بە بە مافی ژنان لەم دونیادا.

۲۰۱۰\۲\۲٤

.....

.....

یادی بەخێر مەنسور فەرزاد دوو هەفتە پێش ۸مارسی سەی ۲۰۱۰ پێیوەندی پێوەکردم و داوای لێکردم کە کورتە مێژویەک لەسەر ۸مارس بنوسم بۆ باوکراوەی "ئیسکرا" باوکراوەی کەمیتەی کوردستانی حزبی کەمۆنیستی کڕکاری

ئێران،مەنسور فەرزادم تەنها جارێک لە نزیکەوە بینیم کە ئەویش لە کۆنگڕەی ٦ی حزبی کەمۆنیستی کڕکاری ئێران بوو لە سوئید.ئەگەر دەمزانی ئەم نوسینە بیرەوەی تاڵی مەرگی ناوادەی مەنسور فەرزادم بۆ زیندەو دەکاتەوە،لەوانەیە ئەوکارەم نەکردایە؛بەڵام ئەگەر ئەوکارەشم نەکردایە،لەوانەیە دوای مردنی دوبڕانبڕ ئازارم بچشتایە!نوسراوەی "۸مارس چۆن بوو بە۸مارس؟"نوسینەکە بە ێیزگرتنی

خەباتی ژنان لەسەرتاسەری دونیاو نوسینیکە بۆ یادی مانسور فەرزادی زەر خۆشویست.یادی بەرزو بەنرخ بێت

۲۳فێبروەری ۲۰۱۲
۲۰۲۱\۲\۲۷

مەرگی قوتابخانە, ئازادی مرۆڤ.. وەرگێران و ئامادەکردن: عیسا بەتانی

ژان ژاك رۆسۆ؛ یەکەم کەس بوو کە بانگەشەی بۆ نەهێشتن و دەستهەڵگرتنی لە قوتابخانە کردوو، ئەو لەو بڕوایەدایە کە (منی سرووشتی باشترە، پێویستە لەهەموو شتێك دوور بخرێتەوە کە تێکی بدات). ئەو بیردۆزەکەی خۆی لەسەر ئەو بنەمایە هەڵچنیوە بۆی سرووشت وا دەخوازێت منداڵەکان منداڵ بن بەر لەوەی وەکو پیاو ببینەدرێن؛ بە پێچەوانەوە دەست بە میوێك دەبێین کە هێشتا پێنەگەیووە.

دوای ژان ژاك رۆسۆ چەندین نووسەر و تیۆڕی دیکە لەهەمان ڕوانگەوە بانگیان بۆ هەڵوەشاندنەوەی قوتابخانەکان کرد و ئەوانیش داکۆکیان لە بیروباوەڕی رۆسۆ کردوە کە بەپێی یاساکانی سرووشت؛ چاکسازی کەمایەتی لە چاککردنی تاکەوە سەرچاوە دەگرێت بۆ ئەوەی دامەزراوە پەروەردەیی و جڤاکییەکان دەست بخەنە نەو ئەو بابەتە، ئەوانیش چوونەوە سەر قسەکانی رۆسۆ و ڕایانگەیاند کە منداڵی ئازاد تەنها خوازیاری ئەنجامدانی ئەو کارەیە کە دەتوانێت بیکات و ئەوەی ئارەزووی بکات دەیکات, رۆسۆ نیشاردەتەوە کە بنچینەی سەرکی بیرکردنەوەکانی ئەو سەبارەت بە مەسەلەی پەروەردە بریتیە لە دوورخستنەوەی منداڵ لە قوتابخانە و لەمووە دەڵێت: (ئەو بنچینەیە بەسەر قەناغی منداڵێتی دا بچەسپێنن؛ دواجار هەموو بنەماکانی پەروەردەتان دەست دەکەوێت).
ڕەبازی دژایەتی کردنی قوتابخانە بە ڕەسەوە کۆتایی نەهاتووە، لەدوای ئەو چەندین نووسەر و تیۆڕوانی وەکو (جۆن هۆڵت)

بەردەوامیان بەو بیردۆزە دا، چەمکی (بە قوتابخانە لەلایەن هەڵبژاردنەوە داهێندرا و چەندان پەرتووك و گۆڤاری سەبارەت بەو نووسین و لێچاپی دا لەوانە گۆڤاری (پێگەیاندنی بە قوتابخانە)، و دوای ئۆپراسیۆن (ئیڤان ئیلیتچ)ی نووسەری پەرتووکی (کۆمەڵگای بێ قوتابخانە) و (ئیڤەرت ریمەر)ی نووسەری (پەرتووکی مەرگی قوتابخانە) بە درۆژنەدەری هەمان ڕووت هەژمار دەکرێ.

جێ هەڵەت لە سەرەتاکانی نیوەی دووەمی چەرخی بیست بە بڕاڤی دژایەتیکردنی سیستەمی قوتابخانە حکوومەتکان دەستی بە بانگەشەکردن بۆ لابردنی قوتابخانە کرد، ئەو پێیوابوو کە لە دەرئەنجامی بەدەمەوەهاتنی گەشەنکارییە ئابووریەکان لەدوای شەڕی پیشەسازی دا قوتابخانە دروست بوو، قوتابخانەکان لەسەر بنچینەی (تاکە پەوەرێك بۆ هەموان) کرایەوە کە هەمووان لەووی تەمەنەوە هاوشێوەن و خرانە نێو هەبەکی خوێندنەوە و یەك پڕۆگرامی خوێندنیان خرایە بەردەم و ڕێگەیان پێنەدرا ئەوە هەبژێرن کە دەیانەوێ فێری ببن. لەم سەنگەشەوە هەڵەت دەکات: (یاسا و پێوەندی توند حەزی ئازادی لەلای تاکەکان دەکوژێت و دواتریش داهێنان... هەمووان دەبنە کۆپی یەکتری و جیاتاکی لێنوانیاندا هەڵدەبژێکێت).

وەکو جەگرەوە بە خوێندنی قوتابخانە هەڵەت دوو ڕێگەی باسکردووە کە یەکەمیان لە ڕێگەی پڕۆگرامی خوێندن کە لەلایەن باوانیانەوە چاودێری و بەدواچوونیان بۆ بکرێ و بە (فێرکردنی ماڵ) ناوزەدی کرد، ڕێگای دووەمیش کە بەلای ئەوەوە ئازادی پتر دەخسێنێت ئۆپشن (بە قوتابخانە) یان (ئان سکوڵینگ) بە بوونی هیچ جۆرە پڕۆگرامێکی خوێندن و تەنها پاڵپشت بە فێربوون خواست و غەریزەی سرووشتی مرۆڤکان بێت بە فێربوون.
جیا لەوە هەڵەت ئاماژە بە شتێکی دیکە دەکات و پێیوایە کە بوونی قوتابخانە تەنها خزمەت بە سیستەمی ئابووری جیهانی دەکات و ئەو بونیادە ئابوورییە زۆبەڕەحای جیهان پۆیستی بە ملیۆنها کرێکار و بەڕێوەبەر و ئەندازیار و پزیشك و ڕەی قوتابخانە هاوشان لەگەڵ شەڕی ئابووری ئەمریکا و ئەوروپا پێڕەی پێدەدا و بەپێی ئەو پێلینکارییە ئابوورییە؛ بەهای مرۆڤ یەکسانە بەو ڕادەی کە لە سیستەمەکەدا دەیگەێنێت. بەڵگەش بۆ ئەو لێکدانەوەیە دەهێنێتەوە کە هەکارەکە ئەوەیە پزیشکان و ئەندازیاران بە چینی باڵا و ڕەزڵگیراوتر دەبیندرێن و کرێکارەکانیش بە خواروتر لەوان؛ ئەو دەڵێت :(سیستەمی ئابووری ئەو چوارچۆوەیە بۆ مرۆڤکان داتاشیوە).

جێ هەڵەت هیچ پاساوێك بۆ خوێندنی پڕۆگرامەکانی خوێندن نابینێت و

بە تەنزەوە دەڵێت:(ئەمە نازانین لە پاشەڕۆژدا پەیوەستیمان بە چ جۆرە زانیارییەك دەبێت، بۆیە گەڕیین پەشوخت بیانخوێنین).
دوای هەڵبژاردنەکانی ئێران ئیلیتچ (نووسەری پەرتووکی کەمەندگای بە قوتابخانە)؛ کە فیلەسوفێکی نەمساوی و لە بەناوبانگترین بیرمەندە هاوچەرخەکانی ئەو وڵاتەیە، ڕەخنەی لە بوونی قوتابخانە گرت و جەختی لە پەروەردەکردنی تاك لەسەر ئازادی کردەوە. ئەو خاوەنی ئەو گوتەیەیە کە دەڵێت: (ئەگەر زانست و زانیاری لەنێوانی دیواری قوتابخانەدا بێت؛ ئەوا پەیوەستە دیوارەکانی بەوخەندرێن تاکو زانست و زانیارییەکان بەسەر ببڕێتەوە… ئەگەریش زانست لە دەرەوەی قوتابخانەکان بێت ئەوا دەبێت مندااڵ زیندانیکراوەکانی نێو قوتابخانە ئازاد بکرێن و ڕەگایان بە بکرێتەوە تاکو بەدوایدا بگەڕێن … ئەمە لە قوتابخانەکاندا زۆر فێر دەبین بەڵام لە ژیانی ڕۆژانەماندا کەم سوودی لە دەبینین).

لابردنی نێوانی نێوان کەمە و کەمەگاو گەیینی بەدادگەریی، چی دەگەیەنێت!؟.. تاهیر عیسا

عەلی باپیرو کەمەکەی، دواجار دانیان نا بەوەی ئەوان لەدەڵەک و کەمەگاش لەدەڵەکی دیکەدان!
هەر ئەو هەوتە سیاسیەی دەورانێک داعشئاسا، جیهادو تەکشانی خەیان لەتەرجومەکردنی دەقەکانی قورئان و فەرمودەکانی پەیامبەرکەیانەوە بەرجەستەکردو دەبینیەوە و هەڕەشەی سوتاندن و لەناو بردنی تەو وشکی کەمەگای کوردستانیان بەیەکەوە دەکردو تەواوی ئەو حیزب و هێکخراوە نا ئیسلامیانەی ئەمەکە لە پەڵەماندا چلە ئاستی عەراق و چلە ئاستی کوردستاندا لەگەیان هاوبەش و شریکی پاراستنی سیستەمێکی سیاسیی ئابووری کەمایەتیی چوسێنەران، بە تاغوت و کافرو مولحیدو لەخوا هەگەاوە دەزانی!
کردەوگەلی تیرەریستیانەو وەحشیگەریانەی وەک هەشتنی تەزاب بەقاچی ژنانی بەقەولی خەیان سفورو هەهەکشان لەناو کوچەو کەان و شوێنگشتیەکان بەدژیانداو تەقاندنەوە و سوتاندنی لەنگە فرشکان

و هەڕەشەو پەلامار و کوشتنی کەسانی چەپ وکۆمۆنیست و دواتریش شۆڕشگێڕی یەکێتی و هاوکارانیان بە دروستکردنی دەوڵەتێکی ئیسلامی، هەمان کارەک بوو، کە ئێوان پێش لە هاتنی داعش و ئەبو بەکر بەغدادی تاقیبان کردەوەو تێیدا سەرکەوتوو نەبوون!

بەڵام ئەمڕۆ، ئەم هێزە سیاسیە ئیسلامیە دوای ئێوەی نزیکی هێگای تونڊ ئاژیەکانیەوەو نە لەهێگای خەباتی پەرلەمانیەوە بە ئاکامکان و مەرامکانی ناگات، پێ لەو هاستێ دەنێت، کە لەنێوان کەمەندگای کوردستان و ئیسلام و ئیسلامگەرایدا، کۆسپێک لەجیاوازی و نەوان هەیەو لە هێگای کەنگرەکەیانەوە، بە جارەکی دیکەو چەواشەکردنی کەمەندگای ناسازی کوردستان و بە سواربوونی ئەو شەپۆلی ناسزایەتیەی لە کوردستاندا هەیە، دوای ئێوەی بارگاکانیان هاوشانی پارتی و یەکێتی ولایەنگانی دیکە لەخەپیشاندانەکانی ئەم دواییەی خەڵکی برسیی وناسازیدا کرانە قەڕەبرووت و قوربانەکەشیان فریای خێ نەکەوتو کرایە خەرمەش، ئیسلام وەک پاشگر لادەبات و دادگەری دەخاتە شوێنی هەتا بتوانێت لەوهێگایەوە کەمەک لەو هەقی کەمەندگای ناسازی لەبەرامبەریان کەمکاتەوەو بەجۆرەکی دیکە کەمەندگا چەواشەبکەن، هەتا بەمەرامی گەیشتن بەو جۆرە لەحوکمانیەی خوێنی پەوە دەبینن، لەهێگای دیموکراسیەتی بەرژوازیی هەژئاوایی و پەرلەمانیەوە، کە لەگەڵ بنەما ئایدیەلۆجیەکانیاندا ناکۆک وناکۆک بوو، ئەردەغان ئاساو حیزبەکەی، بە ئامانجەکانی بگات.
ئێوان بەپێی لەدوانەکانیان، لەگەڵ ئاوەکی سیاسیی قوڵدا دەژین، لەلایەک عەلی باپیر، هو بەکەمەندگادا دەچێت نەوانکمان لەنێوان خەمان و کەمەندگادا لابرد، بە دەدانەوەی موریدو لایەنگرەکانیشی دەڵێت ئەمە بێ "ئیسلام"مان وەک پاشگر بە دادگەری گەڵی، لەبەرئەوەی ئیسلام خێ دادگەرە، بەڵام دوای نزیکەی سێ دەیە لەململانێی سیاسیان لەناوکەمەندگای کوردستاندا، نەیانتوانی دادگەری بوونی ئیسلامی، نەلەخەیان و نە لە ئیسلامدا، نیشانی کەمەندگا بدەن و ناچارن ئەمڕۆ وشەی ئیسلامی وەک پاشگرێکی بەزراو لە خەیان دابەن!
سەرباری ئەوەی دادگەری، وشەو چەمکێکی زۆر لاستیکی و هەویریەو هەرکەس و لایەنێک لە کۆنەپەرستترین و شۆڤێنیترینیان هەتا لیبڕاڵترین وچەپترینیان پەداگریی لەسەر دەکات و هەریەکەو بەجۆرێک تەفسیرو لەکدانەوەی لەسەر دەکات .
تەنانەت لایەنهایەکی وەک پارتی و یەکێتیش، کە هێژ نیێ لەسایەی پراکتیکی فەرمانڕەوایەتیاندا دادگەریی زۆر پەنەرەت و سەرەتایترین مافەکانی خەڵکی کرکارو زەحمەتکێش پێشێل نەکرەت، کە

چی خەیان زۆر پەداگریی لەسەر ئەم چەمکەو دادخوازیی خەیان دەکەن.
عەلی باپیرو ھەوتەکەی، ئەگەر بیتوانیایە، دادگەری ودادپەروەری ئیسلام لەدیدی گشتیدا بچەسپێنێت، ھەرگیز ئەمە ناچار نەدەبوون ئەم نەوانەی کە بەقەولی خەیان لەنەوان خەیان و کەمەگادا، بووە بەلەمپەری چوونە پێشەوەیان، لایبەرن !
ئەو لەلایەکی دیکەو دەیەوێت بە شاردنەوەی ئەو ئەزمەیەی چ وەک ئیسلام و چەوەک ھەوتە سیاسییە ئیسلامیەکان کە بەھەرە لە بنەما ئایدیەلۆجیەکانی ئیسلام، وەک قورئان و فەرمودەی پێیامهێنەکەیان وەردەگرن، بە موریدو لایەنگرانیان بڵێن، لابردنی ناوی ئەمیرو ئیسلامی وەک پاشگر مەرجی کەمیسیۆنی ھەڵبژاردنەکانی عەراق، کە لەڕاستیدا خەی ھەتا ئێستاش وەک پەڵەماتاری بەشداربوی ڕابردوی یەکە لەخولەکانی پەرلەمانی عەراق، موچەیەکی مفت وەک خانەنشین کە وەک ئەمیری ئەوسای کەمەڵ بەشداریی تێدا کرد، دوور لەدادگەریی وعەدالەتی کەمەایەتی، ھەتا ئێستاش دەژێتە گیرفانیەو!
عەدالەتێک کە عەلی باپیرو ھەوتەکەی ئەمەکە دەیانەوێت پەوپاگەندەی بەبکەن، ئەگەر لەلایەک دەیانەوێت بڵێن، ئەمە لەناوەڕۆکدا ھەر ئیسلامین و عەدالەت و ئیسلام دوو چەمکی لێک دانەبڕاون، زۆر دوورە لەڕاستییەو.
بەناو بەھەکاری ئەوەی دین وەک ئایدیایەک، مارکس وتەنی، ئاھو ناڕەی بوونەوەرێکی زوەملەکراوە لە دونیایەکی بەبزەییانەدا، دەی دونیایەکی بەدە و گیانی دونیایەکی بێگیانیشە" ھەر بەیە تەواوی ھەوتە سیاسییە جەراوجەرە بەرژوازیەکان، لەناو جەرگەی ھەل ومەرجی سەخت ودژواری ژیانی ئینسانی مەحەوم و مەزوەمدا، پارەزگاری لە دینەکان وخوافاتەکانیان دەکرەت و وەک فەرھەنگ و سەرخانی سیاسیی کەمەگا بە پارەزگاری لە ژێر خانی چەوسێنەرانیان کەکەی لەوەردەگیرەت وپارە یان پەدەرەت، ھەتا ئینسانەکان لەجیاتی ئەوەی بە بەختەوەریی و ئاسودەیی ژیانیی واقیعیان خەبات و تەکەشان بکەن، خەیان بەژیانی ئەبەدی دوای مەرگ بسپێرن و لەوەدا لە ھوباری شیرو کافورو شەراب و کەشک وتەلاری ھەنگاو ھەنگی بەھەشتی دواییدا بەھرەمەند ببن.
ھەر بەیە لەناو جەرگەی ئەم ھەل ومەرجە پە لەکەشمە کەش و ناکەکەی ئەمەدا، دین ئاسانتر لەھەر فکرو ھەبازو فەلسەفەیەکی تر، دەتوانێت لەناو زەینی ئینسانی بەدبەخت و مەحەوم و داماودا جەگا بگرەت و وەک کەسکی تلیاکخواردو کراو لە خەشخەیاڵیەکی درەزنادا کە ھەگای ژیانی واقیعیانەی لە ونکرابەت، بھەدرەتەو.
ھەربەیە عەلی باپیر و ھەوتەکەی، لەلایەک وەک ھەر پارتەکی دیکەی قەومیی بەرژوازیی کوردی، دیەوێت لەسەر خەرمانەی ئەم خوافاتیە

دینیە، کەمێگا لە سەر بنەمای ئەم تێگەیشتنە ئاسایی و هاوکێشیە دینیە باوە ناسیاسیاندا، ئابگرێت و هەر بەو چەکی تریاکەوە بکوژێتە ململانێی ناو پێسەی پلەالیزمەوە و هەتا ئادەی نوێنەرایەتی کردنی مەیلی قۆمگرایی، وەک بزووتنەوەیەکی هەلپەرست بەمبەستی گەیشتن بەدەسەلات.
دەنا لەئاستیدا، بنەما ئەرسەدەکسیەکانی قورئان و فەرمودەکانیی لەگەڵ چەمکی عەدالەت بەمانای خواستی ئینسانی ئازادیخوازو یەکسانیخوازیی سەردەم، تاسەر ئێسقان ناکۆکە.
هەر ئەو عەلی باپیرەی ئەمڕۆ ناوی کەمەکەی بەدادگەری گەیوە، لەچاو موریدە داماوەکانیدا لەوپەڕی ڕیفاهو خۆشگوزەرانیدا دەژیت، بگومان هەر ئێستا بەسەدان لە موریدە داماوەکانی بەهەکاری هەژاریی و نەداری و بێکاریی نیانتوانیوە لەژیانی هاوسەرگیری بەهرەمەندبن، کەچی جەنابی هەر بەپێی ئایەتی سێ لەسوڕەتی نیساء:-
وَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلاَّ تَعُولُوا، بەهرەمەندە لە فرەژنیی، کە بەپێی دادگەریی دنیای ئەمڕۆ، ئۆپۆزسیۆنی نادادیی و پڕچەوانەی مافە سەرەتاییەکانی جەندەری ژنانەو، وەک پیاو سالارێک ئەو لەبەرامبەریاندا پێیوایە لەدەکات،… کەمانای ئایەتەکە بەم جۆرەیە:- ئەگەر ترستان لەوەیە لەکاتی هاوسەرگیری لەگەڵ کچانی هەتیو و بێباوک(هەتیو بەکەسێک دەوترێت کە لەخوار تەمەنی بالغ بووندا بێت و باوکی لەدەستدا بێت، واتە نانئاوەری لەدەستدابێت، نان ئاوەر لەئیسلامدا، باوکە) واتە لەڕەدا (هاوسەرگیری لەگەڵ منالانی خوار تەمەنی عوزر شەردا ، لەئیسلامدا شەرعەن وەنەصەن ڕەوایە، کەواتە جەنابی عەلی باپیر کوانێ عەدالەت؟؟) ئەوا دەتوانن ژنی تر بهێنن، واتە دوو دوو یان سێ سێ یان چوار چوار، بەڵام چۆن؟؟ ئەگەر،،..توانیتان لەبەینیاندا دادپەروەربن، واتە، خودا لەسەر زات و خوڵق وتەبیعەتیی عەبدەکەی خۆی نائاگایەو نێتوانیوە لەوە تێبگات کە مرۆڤ ناتوانێت لەم مەسەلەیەدا دادپەروەربێت، لەکاتێکدا، محەمەدی پێغەمبەر، خۆی دادپەروەر نەبووەو عایشەی لەهەموویان خۆشتر ویستووەو هەمیشەش بەهەی نادادپەروەریەکەی کەشەو مشت ومڕ لەنێوان ژنەکانیدا بووە) ئەگەریش ترستان هەبوو لەوەی نەتوانن دادگەربن لەنێوانیاندا، ئەوا تەنها یەک ژن، یان کەنیزەکەکان بهێنن،، لەڕەدا کەیلەو کەنیزەک لەڕووی ماف و ئازادییەوە وەک مرۆڤ مامەڵەی لەگەڵ نەکراوە و هیچ مەرجەکیش بە ویست و ئارەزو و حەزیان لەبەرچاو نەگیراوە…؟؟ کەواتە دادپەروەریی

لەردا چمانایەک دەگەیەنێت؟؟
قورئان و فەرمودەکانی محەمەدی ئیسلام، پێیتی لەم بەعدالەتییەی کە لەبەرامبەر ژناندا کراوە.
نسائکم حرث لکم فاتوا حرثکم انی شئتم ،،،البقرة ٢٢٣...ژنەکانتان کێگەن چێنتان دەوێت ئاوا بیان کێن، واتە ژن لە پێیوەندی سێکسیی ئیسلام و تێگەیشتنی خودای ئیسلامدا، بای نووکی دەرزیش مافی مومارەسەو دەربینی حەزو تاقیکردنەوەی حەزەکانی لەبەرامبەر هاوسەرەکەیدا نییەو ئەو تەنها بووکێ شوشێکەو ئالەتی تەرکردنی ئارەزووی ئاژەڵیانەی پیاوەکەیەتی و هیچی تر!؟
الرجال قوامون على النساء...النساء ٣٤...واتە پیاوان بەسەر ژناندا بالادەستن .

وەهرووها، لە هودانی تاوانکدا، ئەگەر بینەرانی تاوانکە بە ئەوی وەک بەگەی مەحکەمە لەبەر چاو بگیرێت و بەکەوت پیاوو ژنەک هوداوەکە ببینن، ئەوا شاهیدیدانی ژنەکە بە مەحکەمەی ئیسلامی بە پاساوی ژن بوونی وەک کەسێک لەبەرچاو ناگیرێت و هیچ ئیعتیباری نابێت، چونکە لەناو شەرعی خودا دا ژن لەتە (نیوە)مرۆڤێکە نێک مرۆڤێکی تەواو! لەبەشکردنی سەرمایەو میراتی باوکیشدا، کچان نیوەی براکانیان میرات دەگرن!
ئەی دادگەری ئیسلامی عەلی باپیر لەسەر مەسەلەی دادگایی کردنی کەسێک کە لەسەر دزینی چەند درهەمێک دەستی دەبەدرێتەوە و هەتا مردن ئەو کەسە کەم ئەندام دەکرێت و هەموو ژیانی دەبێت لەو پەڕی سەختی و دژواریدا ببات سەر، بەپێوانەی تەرازووی کام دادگای ئەمە دەتواندرێت ناوبنرێت دادپەروەری، جەناب؟
وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ۚ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ ۚ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ (71) کە دەڵێت خودا فەزڵی هەندێکی داوە لەرزق و ڕزیی و سروەت و ساماندا بەسەر هەندێکی تردا...واتە لەردا خودای عەلی باپیر خێی شەرعیەت بەو جیاوازیی چینایەتیەی کەمەگای مرییی ئەمەدات ...کە لەتەرازووی عەدالەتخوازیی بەشەریەتی مەحەوومی ئەمەدا سەرچاوەی سەرجەم نەهامەتی و کێشەو گیرو گرفتە ئابووری و سیاسی و کەمەایەتیەکانی ئەمەیە!؟
یان، کەمەکوژیی وکوشت و بەو دەرکردن وتاانی مەژووی بەربەیانێی ئیسلام، لەبەرامبەر هەزەکانی بەنو قوەیزەو بەنو قەینقاع و بەنو نەزیرەو بەکەنیزەککردنی ژنەکانیان و دواتریش فەتحەکانی ئیسلام وداگیرکاری وەاتانی ترو دزینی خەرو بەرو تاانکاریان، ناو

دەنیت عەدالەت؟؟
یان،..یان،.. یان،..و دەیان و… سەدان بەڵگەی تر کە مەگەر تەنها لە فەرهەنگی بەبەیەتی هەزە
وەحشیگەریکانی دیکەی مڕووبی کەن و تازەدا جگایان ببتەوە، پەمان نابن کام عەدالەت؟
بەڵام دواجار خەشتان پەتان لەو ڕاستیە ناوەو لەکەنگرکەتاندا پاشگریی ئەم هەموو قزونیەتان لەخەتان دامای، کە داعش، زەر بە شەفافیی نیشانی کەمەگای ئینسانیدا و لەماویەکی کەمدا هەموو مڕووی ڕاستقینەی محەمەدو سەحابەو خەلافەتی لەخەیدا نمایش کرد و ئەوەشی وەک نموونەیەکی ئەو بەبەیەتە بە پاشگریی ئیسلامەوە لە گومانی خەڵکی کوردستاندا، زیاتر بەدگومان کرد .
بەڵام دەتانەوەت، لەبەگایەکی دیکەوە کە بە ئەوە گرنگ گەیشتنە بەو مانزڵەی کە پارەزگاری کردن و هەشتنەوەی هەمان هەل و مەرجی چەوسێنەرانەی ئەمڕۆ و سیستەمکەیەتی کە لەسایەیدا، جەنابت لە ژیانکی فیرعەون ئاسایدا دەیگوزەرنیت و بە خەڵکی کرێکارو زەحمەتکەشی کوردستانیش، نەبوونی و بێکاری و بەمووچەیی و گرانیە، هەر وەک بەڕاشکاویش ڕاتگەیاند کە دژی سیستەم و ئەزموونی تاڵانکاریی هەرەمی کوردستان نین، بەشک بزانە ئەزمای داهاتوتان زەر خراپتر لەمڕۆ نە بە هیچ پاشگرو نە بەهیچ پەشگرکی دیکە نەبەزیادکردنی ونەبەلابردنی، لەم گەڕاوەی تێکەوتوون جگە لە زبدانی مڕووە هیچیتر فریاتان ناکەوێت.

تاهیر عیسا
1/03/2021

پەروەردەکردنی منداڵان بە بەرپرسیارەتی.. ڕەزا شوان

پەروەردەکردنی منداڵانی کوردمان بە پوختی و بە دروستی، ئەرککی زەر پیرەز و گرنگە، بەرپرسیارەتییکی گەورە و هەستیار و چارەنووسسازە. چونکە ئەم منداڵانای ئەمڕۆمان، هیوای داهاتووی کوردستانن. ئەمانن دەبن بە بەرپرس و کاربەدەست و

جێوی بەرەوپێبردنی هەموو کاروبار و دەستکەوتەکانی بەرپرسیارێتییەکی کوردستانی نیشتمانی شیرینمان دڵگرنێ دەست و بەیەکیان دەبڕن.
لەم روانگەیەوە، پێویستە دایکان و باوکان و مامۆستایان و نووسەران و هونەرمەندان و میدیاکان، هەموو هیواخوازێکی داهاتوویەکی شیاوتر و گەشتر بۆ کورد و کوردستان. ئەوە بزانن کە ئەرکێکی پیرۆز و بەرپرسیارێتییەکی گرنگیان لە ئەستۆدایە، لە فێرکردن و راهێنان و ئاراستەکردنی دروستی منداڵە چاوگەشەکانی ئەمڕۆمان، بۆ ئاراستەی هاوبەستەبوون بۆ کورد و کوردستان و بۆ هێنانەدی هیوا و ئامانجەکانی گەلەکەمان. کە لە سایەی پەروەردەکردنی راست و دروستی منداڵانی ئەمڕۆماندا دێنەدی. نەوەیەکی متمانەبەخۆ و گەشبینی کورد پێبگەیەنین، کە بتوانن بەرپرسیارێتی هەڵبگرن.
فێرکردن و راهێنان و رواندن و گەشەکردنی هەستی بەرپرسیارێتی لە منداڵاندا، لە شەو و رۆژێکدا ناینێدی، بەڵکو کارێکە پێویستی بە خەباگری و سنگفراوانی و پشوودرێژی هەیە، هەنگاو بۆ هەنگاو و لە ئاسانەوە بۆ گران دەست پێدەکا.
هەموومان دەمانەوێت، هەر لە منداڵییەوە منداڵەکانمان بۆ بەرپرسیارێتی پەروەردە بکەین و رایان بهێنین. تا گەورەشبن بتوانن بەرپرسیارێتی هەڵبگرن. پێویستە ئەوش بزانین، کە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی، گرنگترین بنەمایە لە کەی سەکتەرەکانی ژیاندا. بەرپرسیارێتیش بەبێ سەربەستی و ئازادی نابێت. بۆیە پێویستە منداڵان ئازادبن و سەرپشکبن لە داواکارییەکانیان و هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی هەبێت. منداڵان بە سروشتی حەز بە هاوکاری و بەرپرسیارێتی دەکەن، شادییان پێدەبەخشن. دڵکراوش هەموو هەڵبژاردەکانیانمان بۆ دێ نەبێ، بەڵام پێویستە خەمان بۆ بەرپرسیار بزانین و یارمەتییان بدەین و پشتیان بگرین. بۆ پێشخستنی بەهرەکانیان بۆ درێژایی ژیانیان.
چۆن منداڵانمان فێربکەین و بۆ هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی پەروەردەیان بکەین و رایان بهێنین؟ بە کورتی و چڕوپڕی، لەم خاڵانەدا را و بۆچوونەکانی خەمان دیاری دەکەین:

١١ـ ١ پێویستە بەپێی تەمەن و توانا و ئارەزوو، بەپێی نەخشەیەکی پێشوەخت داڕێژراو و خشتەیەکی کاتی، ئەرکەکان و بەرپرسیارێتی لە لایەن خەزانەوە بەسەر منداڵاندا دابەش بکرێن. بۆ نموونە رەخستنی خوانی نانخواردنی نیوەڕۆ و یا ئەواران: منداڵی بچووک کەنکس

دابنێ، لەو گەورەتر دانانی کەوچ و چەتاڵ و پەرداخ، لەو گەورەتر قاپکان و ئاو، لەو گەورەتر سینەوەی خوان یا شەرینی قاپ و چەتاڵ و کەوچک و پەردەخ و کوپکان لەگەڵ دایکیاندا، یا گسکەدان. یا ئاودانی گوڵ و ڕووەکەکان. یا هەر کار و بەرپرسیارێتییەکی تر لە ماڵدا. ناشبێت جیاوازی لە نێوان کچان و کوڕاندا بکرێت. بەم پێیە هەر منداڵێکی خەزانکە، کار و بەرپرسیارێتی دیاریکراوی خۆی دەزانێت. بە شادی و خۆشییەوە لە ئەنجامدانیان بەرپرسن.
٢ــ فەڕی منداڵەکانتان بکەن، بەرپرسیارێتی ریکوپیکی و پاکی ژوورەکانیان هەبگرن. خەیان جلوبەرگەکانیان لەبەر بکەن، لە شوێنی خۆشیاندا هەڵیانبواسن.
٣ــ هانی منداڵەکانتان بدەن هەمیشە ڕاستگۆبن، قسەی ڕاست بکەن و بەرپرسیارێتی ئەنجامی کارەکانیان هەبگرن.
٤ــ فەڕی منداڵەکانتان بکەن، دوای یاریکردن بە باتەکانی یارییەکانیان بە جوانی کۆیان بکەنەوە و لە شوێنی دیاریکراوی خۆیاندا دایان بنێنەوە.
٥ــ ئەرکەکانی قوتابخانەیان بە جێدێجێ مەکەن.. با پشت بە تواناکانی خۆیان ببەستن و خۆیان بە بەرپرسیار بزانن. گەر ئەوە بۆیان جێبەجێ بکەن، فەڕی تەمەڵی و درۆ دەبن و لە لای مامۆستاکانیان دەبەڕێن خەمان خەمان جێبەجێمان کردوون.
کە مامۆستا بووم لە شاری کەرکووکی داگیرکراو، وانەی ماتماتیکم دەوتەوە، ئاستی یەک بە یەکی قوتابییەکانم دەزانی. کە ئەرکی ماڵەوەم پێیان دەدا، دەمزانی کە هەندێ لە قوتابییەکانم لە لایەن دایکان و باوکانیانەوە ئەرکەکانیان بە جێبەجێ دەکردن و درۆیان دەکرد کە خەمان جێبەجێمان کردوون. هانیانم دەدا ڕاستگۆبن و پێیانم دەوت. گەر بە هەڵەش جێبەجێیان بکەن، پەمخۆشترە لەوەی بۆتان جێبەجێ بکەن. لەسەر هەڵەکانتان نە لێتان تووڕە دەبم و نە هیچ سزایەکیشتان دەدەم بەڵکو یارمەتییەکی زیاترتان دەدەم. بەم جۆرە فەڕی ئەوەم کردن خۆیان بەرپرسیارێتی جێبەجێ کردنی ئەرکەکانیان هەبگرن و چیتر درۆ نەکەن. داواشم لە دایکان و باوکانیان کرد، لێیان بگەڕێن با پشت بە تواناکانی خۆیان ببەستن و بەرپرسیارێتی ئەرکەکانیان هەبگرن.
٦ــ لە دانیشتن و بیارە گرنگە خەزانییەکانتان، منداڵەکانتان بە ڕەنگ و دەنگەوە بەشدار بکەن و ڕا و بۆچوون و پێشنیازەکانیان وەربگرن. منداڵەکانتان هەست بەوە دەکەن، کە بە هەندیان دەزانن و ڕێزیان لێدەگرن و پێگەیان لەناو

خەزانەکانیاندا هەیە. خەشیان بەرپرس دەزانن، لەو بەیارانەی کە پەکەوە بەیاریان لەدەدەن.
٧ــ پەویستە ئەوەی دایکان و باوکان و مامۆستاکان، هەمیشە نموونە و پێشەنگەکی باشبن بۆ قسەکانتان و کارەکانتان و هەگرتنی ئەو بەرپرسیارێتییانەی لە ئەستۆتان گرتوون. چونکە منداڵان چاولەکەرن، لە ئەوەوە باش و خراپ فێردەبن. هەندە لە ئەوە بە منداڵەکانتان دەڵێن جگەرکەشان و خواردنەوە خوویەکی خراپ و زیانبەخشە. کەچی بەبەر چاوی منداڵەکانیانەوە جگەرە دەکێشن و خواردنەوە کهولییەکان دەخۆنەوە! منداڵەکانیان بەوایان بە قسەکانیان نامێنێت.
٨ــ کە منداڵەکانتان هەڵەیەک دەکەن یا شتێک لە دەستیان بەرەو دەبێت، لێیان تووڕە مەبن و هاتوهاوار بەسەریاندا مەکەن، لەمەیان مەکەن و رەخنەیان لە مەگرن و سزایان مەدەن.. بە شێوەیەکی راست و دروست مامەڵەیان لەگەڵدا بکەن، بواریان بدەنێ با خۆیان هەڵەکانیان راست بکەنەوە. کە پەرداخێک کولا یا قاپێکی چێشتی شڵە، لە دەستیان بەرەو دەبێت.. پێیان بڵێن دڵگران مەبن، ئەوە بچن پەڕۆ و پارچە ئیسفەنجەکەمان و کەفاو بهێنن، منیش گسکە کارەباییەکە دەهێنم و پێکەوە گسکی دەدەین و جوانیش دەیسڕینەوە و هیچ نامێنت.
٩ــ فێری منداڵەکانتان بکەن خۆیان بەرپرسن لە پاک و خاوێنی گیانیان و دەم و ددانیان، کە پەویستە رۆژانە بۆیانیان دوای نانخواردن و ئەوارانیش پێش نووستن خۆیان پاک دانەکانیان بشۆرن. فێری بۆیانیتان باش و شەوتان شادیان بکەن.
١٠ــ هاندان و ستایش و خۆشحاڵکردنی منداڵەکانتان بۆ ئەنجامدانی هەر کارەکی باش پەویستن. چونکە هیچ شتێک بۆ قەی هاندان و ستایش کارتێکردنەکی ئەرێنیان لەسەر منداڵان نییە. دەتوانن وشەگەلێکی وەکو: دەستخۆش، دەمخۆش، باشە، زۆر جوانە، نایابە، هەربژی، ئافەرین، هیوای داهاتوویەکی باشترت بۆ دەخوازم، یا چەپڵەدانێک بۆی، زەردەخەنەیەکی ناسک لە رووی، دەست بۆ سەرهەنانی، دەستی راست کەشان بۆ دەستی راستی "گیفمی فایف"، باوەش لێدانێکی، ماچکردنێکی،...هتد. هەموو ئەمانە پێزانین و هاندانن بۆ درێژدانی بە کار و بۆ بەرپرسیارێتییە جوانەکانی.
دەشکری بەپێی کارە ئەنجامدراوە باشەکانیان، خۆشحاڵیان پێشکێش بکەن، گەر نوقەکیش بێت. ئەوەش نالێین گیرفانەکانتان پڕبکەن لە نوقە. نوقە ببێت بە بەرتیل بۆ ئەنجامدانی کارەکانیان. بەڵکو پەویستە هەست بەوە بکات کە

بەرپرسیارێتی ئەرک و کار و لە ئەستۆی دایە، بە هیچ پاداشتێک، پێویستە جێبەجێی بکات.
١١ـ دەکرێ لە رێی گەیاندنەوەی یا خوێندنەوەی چرکەکەوە یا هەڵراوەیەکی منداڵانی مەبەستدارەوە، فێری بەرپرسیارێتی بکەین، کە بابەتی بەرپرسیارێتیان لەخۆگرتوون.
١٢ـ گەر ئەوەی دایکان و باوکان و مامۆستاکان لەبەردەم منداڵەکانتان و قوتابییەکانتان هەڵیەکتان کرد ـ هەموو کەسێک تووشی هەڵەکردن دەبێت ـ داوای لێببوردن بکەن، تا منداڵەکانتان و قوتابییەکانتان، لە ئەوەوە فێری ئەم ڕەفتارە ئەرێنی و جوانە ببن.
١٣ـ لە منداڵەکانتان بگەڕێن، با منداڵانی تر فێری شارەزایی و بەهرەکانیان بکەن. چونکە دەیانەوێت گوزارشت لە بەهرە و تواناکانیان بکەن. شانازیش بە ئەوەوە دەکەن کە شارەزاییەکانیان بە کەسانی تری نیشاردا دەگوێزنەوە. سوودیان پێگەیەنن. هەست بە بەرپرسیارێتی یارمەتی و هاوکاری و هاوڕێتی دەکەن.
١٤ـ لە هەمەتە هەرەوەزییەکانی نەمام ڕواندن و پاکردنەوەی شوێنە گشتییەکان و سەیرانگان و باخچەکان و قوتابخانەکان و دەوروبەریان، لە خەڵە و خاشاک. پێویستە منداڵان بە بەشداری بکەن، گەر بە کارێکی ساکاریش بێت، منداڵان لەم هەمەتانەدا، گەلێ شتی گرنگیان لەوە فێردەبن، وەکو: کاری بە کۆمەڵ و هەرەوەزی، ژینگەی پارێزی، هەبوونی هاوڕاتیانی دڵسۆز کە هەست بە بەرپرسیارێتی دەکەن، هەبوونی هاوڕاتیانی نادڵسۆز، کە هەست بە بەرپرسیارێتی ئەستێیان ناکەن.
١٥ـ ئەو خانە و چەندین خاڵی تر، کە زۆر گرنگن لە پەروەردەکردنی منداڵەکانمان و ڕاهێنیان لە منداڵییەوە، بە هەستی بەرپرسیارێتی، تا گەورەشبوون، بەرپرسیارێتی زیاتر و گەورەتر هەڵبگرن و ببن بە کورد و کوردستان پەروەرێکی خەمخۆر.

ڕزا شوان
١/ ئادار/٢٠٢١

غەریبییەک.. نەوزاد بەندی

غەریبییەک بانگم ئەکا ..
ناژ نیە دەعوەتم نەکا ..
شەو نیە فەرشی سوورم بۆ دانەخا ..
هەموو عەسرە تکتی تەرمیناڵکم بۆ ئەنێرە ..
لە پشودا ،
تکتی فڕۆکە و فەحسی
نێگەتیڤی کۆڤیدیشم
بۆ ئەبڵەت و ..
باندە خەمگینەکانیش
ڕائەسپێرە ..

غەریبییەک بانگم ئەکا ..
تەنانەت جانتای سەفەرم
بۆ پێ ئەکا لە پێشاکی ئوتوکراو ..
پێی ئەکا لە خەراکی
فەلکلۆر و
قوتوکراو ..
خاولی و
تاقمی تەراش و
عەتری سیگار ..
لەگەڵ نامە کۆنەکانی
سەردەمی یار ..

غەریبییەک بانگم ئەکا ،
لیڤاکسکم بۆ پێ ئەکا
لەو شیعرانەی
نوسیومن و
لای خەم گلم داونەتەوە ..
لەو بەینباخە کۆنانەی
کێیومن و
بۆ یەکجاریش نامبەستون و
لە گۆشەیەکی دوور دووری
لە یادکراوا ، ماونەتەوە ..
لەو پەیکەرە خەمگینانەی
ساڵانێک بانگم کردن و

ئاوێیان نەدایەوە بەم ..
پێیان ئەکا
لە خەون و ئاواتە
مردوو
قەدەغەکراوەکانی خەم ..

بەناو هەشتا
بەیارم نەداوە
بەم ..!

نەوزاد بەندی